

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเนื้อหาในบทนี้จะกล่าวถึง หลักการ ทฤษฎี แนวปฏิบัติ ตลอดจนงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและ พฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษา โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

การนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษา

การดำเนินการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจะบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการพัฒนากระบวนการทั้ง 3 กระบวนการไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งได้แก่กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 1) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการนิเทศการศึกษา นับว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นกระบวนการที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 1) ซึ่งเดิมนั้นการนิเทศการศึกษานั้นการนิเทศจากบุคคลภายนอกเป็นหลัก แต่เนื่องจากจำนวนผู้นิเทศไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องอาศัยการนิเทศจากบุคคลภายในโรงเรียนมาทำหน้าที่นิเทศการสอน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการสอนของครูให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร (กรมวิชาการ, 2539 : 1)

1. ความหมายการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนในโรงเรียนเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติเพื่อปรับปรุง พัฒนาการสอนของครูภายในโรงเรียน ตลอดจนช่วยเหลือครูภายในโรงเรียนให้ร่วมกันทำงานอย่างมีความสุข ได้มีนักเรียนให้ความหมายของการนิเทศการสอนในโรงเรียนไว้หลายท่าน ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (ม.ป.ป. : 5) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการสอน เป็นกระบวนการของผู้นิเทศที่มุ่งจะปรับปรุงและพัฒนาการสอนในสถานศึกษา โดยมุ่งที่พฤติกรรมของครูที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้เรียน

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2538 : 12) กล่าวว่า การนิเทศการสอน เป็นพฤติกรรมที่มุ่งเน้นให้ความช่วยเหลือครูในการปรับปรุงพฤติกรรมการสอนให้ดียิ่งขึ้นและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้กระบวนการต่าง ๆ ภายใต้การมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างผู้นิเทศและครู ทั้งนี้เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อการเรียนของนักเรียน

ส่วนกรมวิชาการ (2539 : 4) ได้ให้ความหมายของการนิเทศการสอนว่า เป็นการช่วยเหลือแนะนำ และการเข้าไปมีส่วนร่วมกับครูผู้สอนเพื่อจัดหรือปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

นอกจากนี้ แฮริส (Harris, 1985 : 10) ได้ให้ความหมายว่า การนิเทศการสอน เป็นพฤติกรรมที่บุคลากรในโรงเรียนกระทำกับครูและสิ่งต่าง ๆ ในอันที่จะธำรงรักษาหรือเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานของโรงเรียนในวิถีต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสอนของครูที่ใช้ในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การนิเทศการสอน เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ การทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน ในการปรับปรุงพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ที่จะส่งเสริมต่อการเรียนของนักเรียน

2. จุดมุ่งหมายการนิเทศการสอน

การดำเนินการนิเทศการสอนทั้งจากภายในโรงเรียน และภายนอกโรงเรียน ต่างก็มีจุดมุ่งหมาย เพื่อพัฒนาการสอนของครูให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังที่นักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนในโรงเรียนดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (ม.ป.ป. : 8) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนไว้ต่อไปนี้

1. เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู

1.1 การนิเทศการสอนให้ข้อมูลแก่ครูในด้านการสอนเพื่อครูจะได้ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตน

1.2 การนิเทศการสอน ช่วยให้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการสอน

1.3 การนิเทศการสอนช่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู

2. เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

2.1 เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อคุณภาพของนักเรียน

2.2 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการในโรงเรียน

3. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการสอน

4. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน
- นอกจากนี้ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2536 : 12) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้
1. เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน พัฒนาปรับปรุงกระบวนการเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียน
 2. เพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตรและโครงสร้างของหลักสูตรในแต่ละระดับชั้น สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
 3. เพื่อพัฒนานุเคราะห์โดยการประชุม อบรม สัมมนา และปฏิบัติการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะอยู่เสมอ
 4. เพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ให้ครูได้มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาการเรียนการสอน เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกัน เป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา
 5. เพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน การปรับตัวของครูผู้สอนและนักเรียน เช่น การทำศึกษารายกรณีสำหรับนักเรียนที่มีปัญหา จัดการแนะแนวในโรงเรียน อบรมควบคุมความประพฤติ จัดบรรยากาศทางการเรียน เป็นต้น
 6. เพื่อแบ่งเบาภาระ ความรับผิดชอบร่วมกันและทำหน้าที่แทนกันได้
 7. เพื่อแนะนำครูอาจารย์ใหม่ และการจัดการปฐมนิเทศ ครู อาจารย์ ในการเริ่มต้นเปิดเรียน เพื่อตกลงทำความเข้าใจ ทบทวนนโยบายการดำเนินงานหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาทั้งงานหลักงานสนับสนุน
 8. เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือผู้ปกครอง เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการจัดกิจกรรมของโรงเรียน
 9. เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน คือคุณภาพของนักเรียนโดยเน้นกระบวนการให้มากขึ้นนอกเหนือจากการกวดขันแต่เพียงผู้เรียนฝ่ายเดียว เป็นการเน้นทั้งระบบของการบริหารและการนิเทศภายในโรงเรียน
- จากความมุ่งหมายดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การนิเทศการสอนมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะปรับปรุงและพัฒนาการสอนของครูในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพโดยมุ่งที่พฤติกรรมการสอนของครูที่จะส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

3. ความจำเป็นในการนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนเป็นภารกิจที่สำคัญที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ

และร่วมมือกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยมุ่งหวังที่จะปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนของครูและเพิ่มคุณภาพของนักเรียน ในสภาพปัจจุบัน การนิเทศการสอนจากบุคคลภายนอกอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศการสอนโดยบุคคลภายในโรงเรียนขึ้น ซึ่งครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2538 : 14) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการสอนดังนี้

1. โรงเรียนแต่ละแห่งมีสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในห้องเรียน การจัดการนิเทศการสอนกันเองภายในโรงเรียนย่อมสามารถแก้ปัญหาและสนองความต้องการได้อย่างถูกต้องกว่าการนิเทศจากบุคคลภายนอก

การสนองความต้องการ จึงเป็นไปได้ยาก

2. โรงเรียนมีจำนวนมากขึ้น ศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ไม่สามารถดำเนินการนิเทศได้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง

3. ครูมีจำนวนมากขึ้น มีคุณวุฒิสูงขึ้น มีความรู้และทักษะเฉพาะสาขาแตกต่างกัน ย่อมสามารถใช้ความรู้และทักษะที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันช่วยเหลือแนะนำซึ่งกันและกันได้ดี

ส่วนซารี มณีศรี (2538 : 201-202) ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นในการจัดให้มีการนิเทศการสอนภายในโรงเรียน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาหลักคือการนิเทศจากภายนอกไม่ทั่วถึง
2. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาขึ้นในทุกด้าน
3. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยประสานการนิเทศภายในและภายนอก นิเทศโรงเรียนให้สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยร่วม

4. ปรับปรุงงานวิชาการ ซึ่งสภาพแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน คนภายในย่อมจะรู้ปัญหาดีที่สุด จะทำให้การพัฒนาการนิเทศภายในเป็นไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น

5. การยอมรับ บุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับ ซึ่งการยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการนิเทศภายใน

6. ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ สภาพการสอนที่เปลี่ยนไป สื่ออุปกรณ์การสอน การประเมินและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น

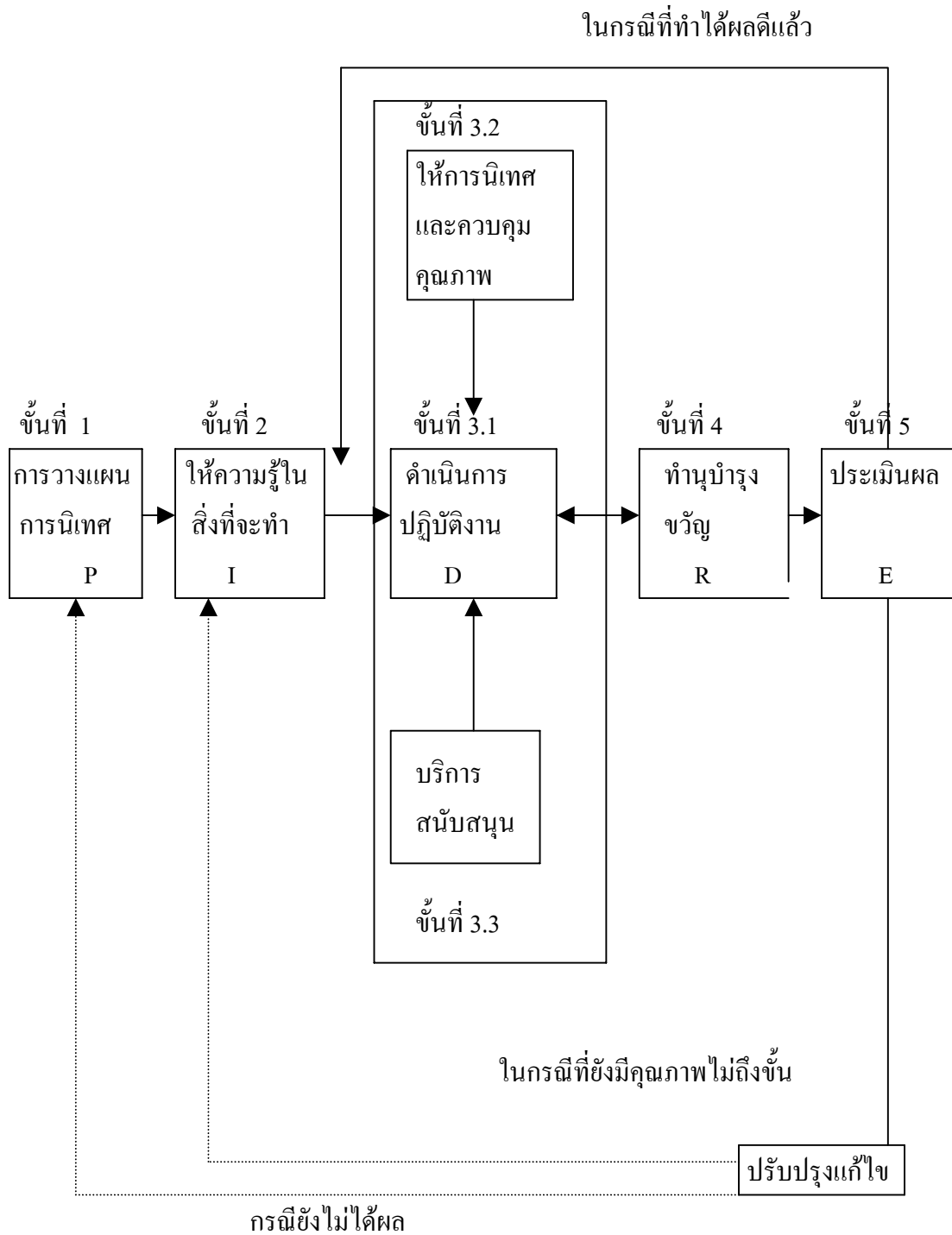
จะเห็นได้ว่าความจำเป็นที่จะต้องมีกรนิเทศการสอนในโรงเรียน เนื่องจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนจำกัด ประกอบกับความเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการเรียนการสอน สื่ออุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งบุคคลที่รู้สภาพปัญหาและสามารถแก้ปัญหาในโรงเรียนได้ดีที่สุด คือผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนการสอนหรือด้านอื่น ๆ ก็ตาม ก็ต้องอาศัยการนิเทศการสอนที่มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการสอนของครูเป็นสำคัญ

4. กระบวนการนิเทศการสอน

กระบวนการนิเทศการสอน เพื่อธำรงรักษาและเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการสอนของครูนั้น เป็นกิจกรรมที่จะต้องปฏิบัติเป็นลำดับขั้นตอน ได้มีนักการศึกษานำกระบวนการนิเทศหลาย ๆ รูปแบบมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศการสอน ซึ่งทำให้การนิเทศการสอนมีประสิทธิภาพ

สัจด์ อุทรานันท์ (2530ข : 84-87) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการศึกษามี 5 ขั้นตอน แบบ PIDRE ไว้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กระบวนการนิเทศการศึกษาแบบ PIDRE

ภาพประกอบ 1 ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การนิเทศการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องกันดังนี้

ขั้นที่ 1 วางแผนการนิเทศ (Planning –P) เป็นขั้นที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ จะทำการประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาและความต้องการจำเป็นจะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศที่จะจัดขึ้นอีกด้วย

ขั้นที่ 2 ให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ (Informing - I) เป็นขั้นตอนของการให้ความรู้ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าจะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร และทำอย่างไรจึงจะทำให้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติ (Doing – D) ประกอบด้วยการปฏิบัติงานใน 3 ลักษณะ คือ

1. การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ เป็นขั้นที่ผู้รับการนิเทศลงมือปฏิบัติตามความรู้ความสามารถที่ได้จากการดำเนินงานในขั้นที่ 2

2. การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ ขั้นนี้ผู้ให้การนิเทศจะทำการนิเทศและควบคุมคุณภาพให้งานสำเร็จออกมาทันตามกำหนดเวลาและมีคุณภาพสูง

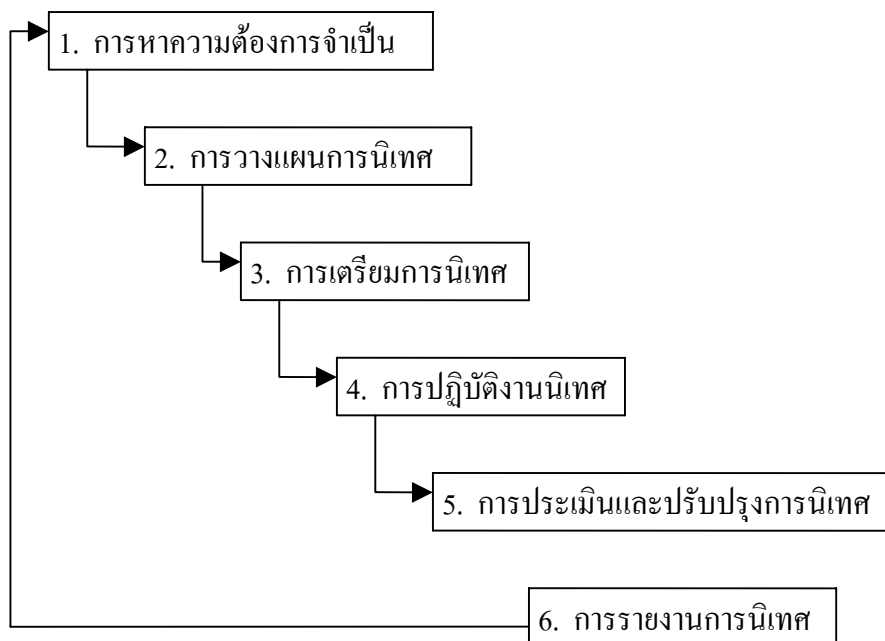
3. การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ ผู้บริหารจะให้บริการสนับสนุนในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างได้ผล

ขั้นที่ 4 การสร้างขวัญและกำลังใจ (Reinforcing – R) ขั้นนี้เป็นขั้นตอนการเสริมกำลังใจของผู้บริหารเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจ และบังเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานขั้นนี้อาจจะดำเนินไปพร้อมๆ กันกับผู้รับการนิเทศกำลังปฏิบัติงานหรือปฏิบัติงานได้เสร็จสิ้นลงไปแล้วก็ได้

ขั้นที่ 5 ประเมินผลผลิตของการดำเนินงาน (Evaluation - E) เป็นขั้นที่ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินการซึ่งผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากประเมินผลการนิเทศ หากพบว่า มีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลเกินสมควรจะต้องทำการปรับปรุงแก้ไข

ส่วนกรมวิชาการ (2539 : 16-20) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอนดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 กระบวนการนิเทศการสอน

ที่มา : กรมวิชาการ, 2539 : 16

ภาพประกอบ 2 กระบวนการนิเทศการสอน มีดังต่อไปนี้

1. การหาความต้องการจำเป็น

ในการพัฒนาครูจะต้องพัฒนาให้ตรงกับความต้องการของครู ขั้นตอนงานพัฒนาการเรียนการสอนควรเริ่มจากการหาความต้องการจำเป็นของครู โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 สัมภาษณ์ครูผู้สอน
- 1.2 สัมภาษณ์นักเรียน
- 1.3 ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ข้อสอบมาตรฐาน
- 1.4 สืบหาความต้องการ
- 1.5 การเยี่ยมเยียนและดูการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นต้น

การใช้วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้อาจใช้เพียงวิธีเดียวหรือหลายวิธีก็ได้ สิ่งที่ต้องคำนึงคือการจัดทำข้อมูลให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนเพื่อให้ครูเกิดความตระหนักถึงความต้องการจำเป็นในอันที่จะต้องปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อยกระดับคุณภาพของนักเรียน

2. การวางแผนการนิเทศ

ผลจากการหาความต้องการจำเป็นอาจปรากฏว่าโรงเรียนมีความต้องการจำเป็นมากกว่า 1 ประการที่จะต้องพัฒนาโรงเรียน จะต้องร่วมกันนำผลที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญถ้ามีความต้องการจำเป็นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันก็จัดเข้ากลุ่มไว้ด้วยกันแล้วดำเนินการนิเทศร่วมกันระหว่าง

ผู้บริหาร ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนพัฒนาตนเอง มีกำหนดการ วิธีการ เครื่องมือ สื่อ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการประเมินผล ในกรณีที่มีความต้องการจำเป็น ตรงกันทั้งโรงเรียนอาจร่วมกันวางแผนจัดทำเป็นโครงการนิเทศขึ้นเพื่อช่วยเหลือโรงเรียน

3. การเตรียมการนิเทศ หมายถึง การเตรียมความพร้อมของการไปนิเทศเพื่อให้การนิเทศดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นไปตามแผนและบรรลุผลตามที่กำหนดไว้

4. การปฏิบัติงานนิเทศ

การนิเทศทำได้หลายวิธีทั้งวิธีนิเทศเป็นรายบุคคล นิเทศภายนอกประสานการนิเทศภายใน นิเทศเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ให้คำปรึกษา สาธิต อภิปราย ประชุมกลุ่มย่อย ประชุมปฏิบัติการ ประชุมอบรมสัมมนา การฝึกงาน คูงาน ทัศนศึกษา จัดนิทรรศการ การสังเกตการสอน แต่ละวิธีมีข้อดี ข้อจำกัดของตนเองและมีความเหมาะสมที่จะใช้ต่างสถานการณ์กัน

5. การประเมินและปรับปรุงการนิเทศ

เมื่อมีการปฏิบัติการนิเทศแล้วจะต้องมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ถ้ามีการกำหนดกิจกรรมปฏิบัติการนิเทศไว้เป็นขั้นตอน ก็อาจจะประเมินผลเมื่อจบแต่ละขั้นตอนเพื่อทราบผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ถ้ายังไม่ก็จะได้นำมาพิจารณาหาเหตุผล และนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ได้อีก ซึ่งในการประเมินอาจทำได้หลายวิธี เช่น การสังเกตพฤติกรรมของครูและนักเรียน การสัมภาษณ์ การร่วมอภิปราย การใช้แผนการสอน ตลอดจนพิจารณาจากผลงานและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เป็นต้น ผลจากการนิเทศที่เกิดขึ้นในโรงเรียน คือ

5.1 โรงเรียนจัดกิจกรรมวิชาการได้ดียิ่งขึ้น

5.2 ครูเปลี่ยนพฤติกรรม(มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม)

5.3 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนดีขึ้น

5.4 นักเรียนที่เรียนจบแล้วไปเรียนต่อหรือประกอบอาชีพได้ตามความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีอาชีพที่พอใจ

6. การรายงาน

เมื่อเสร็จสิ้นการนิเทศแต่ละครั้งแล้วผู้ที่รับผิดชอบการนิเทศจำเป็นต้องรายงานการนิเทศเสนอผู้บังคับบัญชาตามลำดับสายงาน วิธีเสนอรายงานนั้นอาจทำได้หลายวิธี เช่น

6.1 วิธีใช้บันทึกรายงาน

6.2 ใช้แบบรายงานที่โรงเรียนกำหนดขึ้นเอง

6.3 แบบรายงานนั้นอย่างน้อยต้องมีหัวข้อในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

6.3.1 ผู้นิเทศ

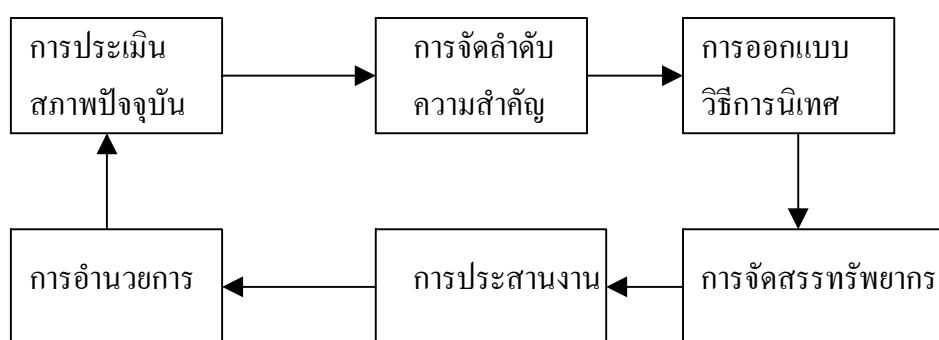
6.3.2 ผู้รับการนิเทศ

- 6.3.3 วัน เดือน ปีที่นิเทศ
- 6.3.4 กิจกรรมที่นิเทศ
- 6.3.5 เนื้อหาสาระของการนิเทศ
- 6.3.6 การประเมินผลของผู้รับการนิเทศ

นอกจากนี้ แฮริส (Harris, 1985 :12-15) ได้เสนอกระบวนการนิเทศการสอน ประกอบด้วย

5 ขั้นตอนดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 กระบวนการนิเทศการสอนของ Harris

ที่มา : Harris, 1985 : 12

ภาพประกอบ 3 กระบวนการนิเทศการสอนของ Harris ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การประเมินสภาพปัจจุบัน (Assessing)

เป็นกระบวนการที่ศึกษาสภาพต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือในการนำไปใช้กำหนดความต้องการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจกระทำได้โดยการวิเคราะห์ สังเกต ตรวจสอบ การวัดผล และการเปรียบเทียบการปฏิบัติงาน

2. การจัดลำดับความสำคัญ (Prioritizing)

เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการตั้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์เฉพาะ การเลือกสิ่งที่จะเปลี่ยนแปลง และการจัดลำดับความสำคัญของสิ่งที่จะทำการเปลี่ยนแปลง

3. การออกแบบวิธีการนิเทศ (Designing)

เป็นกระบวนการในการวางแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลงให้บังเกิดผล โดยการจัดเตรียมองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งหมด การกำหนดรูปแบบการทำงานไว้โดยการรวบรวมหรือประยุกต์ความคิดเห็นหรือหลักการใหม่ ๆ เข้าด้วยกัน การจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ ให้พร้อม การจัดระบบการทำงานอย่างถูกวิธี และการจัดทำโครงการนิเทศ

4. การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources)

เป็นกระบวนการในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจทำได้

โดยการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ให้ตามความจำเป็นของบุคลากรและโครงการ การแบ่งทรัพยากร ให้ได้สัดส่วนกัน การระบุและการจัดตั้งทรัพยากร โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ และการจัดเตรียม บุคลากรตามโครงการเฉพาะ หรือวัตถุประสงค์ต่าง ๆ

5. การประสานงาน (Coordinating)

เป็นกระบวนการประสานคน เวลา วัสดุ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อที่จะ กำหนดภารกิจต่าง ๆ ในการเปลี่ยนแปลงให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งทำได้โดยประสานการกระทำ ต่าง ๆ เข้าด้วยกันด้วยวิธีที่สะดวกราบรื่นและสอดคล้องกัน มีความเป็นไปได้ มีการกำหนดเวลา ทำงานเป็นช่วง ๆ และต่อเนื่องกัน และมีความชัดเจนเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกัน

6. การอำนวยการ (Directing)

เป็นกระบวนการใช้อิทธิพลให้เหมาะสมกับสิ่งต่าง ๆ และมีความเหมาะสมต่อการ เปลี่ยนแปลงให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งทำได้โดยการตั้งของคณะทำงาน การกำหนดวิธีการหรือ กฎเกณฑ์การทำงาน การจัดระเบียบเกี่ยวกับเวลา ผลงาน ระดับหรือคุณค่าของงาน การให้ คำแนะนำเกี่ยวกับระเบียบและข้อกำหนดต่าง ๆ วิธีการเฉพาะอย่าง และการพิจารณาสิ่งที่ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การนิเทศการสอนจะต้องปฏิบัติเป็นขั้นตอนตามกระบวนการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความจำเป็น การวางแผนการนิเทศ การปฏิบัติการณ์นิเทศ และการประเมินการปฏิบัติ รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไขในแต่ละขั้นตอน เพื่อให้การปฏิบัติงานนิเทศการสอนในโรงเรียนมีประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมาย

5. กิจกรรมการนิเทศการสอน

กิจกรรมการนิเทศเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ กิจกรรมที่เลือกใช้เพื่อการ นิเทศการสอน ควรเลือกให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมาย สถานการณ์และปัญหาของโรงเรียน นั้น ๆ กิจกรรมในแต่ละกิจกรรมมีเทคนิคและวิธีการที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

(กรมวิชาการ, 2539 : 21)

1. การประชุมมีหลายรูปแบบ เช่น การประชุม การประชุมสัมมนา การประชุม ปฏิบัติการ การอภิปรายเป็นคณะ การอภิปรายซักถาม การประชุมระดมสมอง เป็นต้น การประชุมเหล่านี้มีรูปแบบโดยเฉพาะ ซึ่งมุ่งเน้นทำความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อการปรับปรุงการเรียน การสอน และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ เช่น การร่วมวางแผนการสอน การใช้เทคนิคการสอน การวัดและประเมินผลการเรียน การวางแผนโรงเรียน เป็นต้น

2. การให้คำปรึกษาหารือ ใช้ในกรณีที่มีปัญหาในการปฏิบัติงาน หรือผู้ปฏิบัติงาน ไม่พอใจผลการปฏิบัติงานของตนเองและต้องการแก้ไขปรับปรุง หรือพัฒนางานที่ทำให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วยการปรึกษาหารือระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศโดยอาจจะทำได้ ดังนี้

2.1 แนะนำแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาโดยตรง

2.2 การให้ข้อมูลเพื่อให้เกิดทางเลือกที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้รับการนิเทศนำไป ประกอบการพิจารณาตัดสินใจเอง

3. การใช้เครื่องมือและโสตทัศนอุปกรณ์ ในกรณีที่ผู้รับการนิเทศมีปัญหาในการ ปฏิบัติงาน หรือมีความต้องการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมการสอน ผู้นิเทศอาจใช้เครื่องมือ เช่น แบบสอบถาม แบบสังเกต แบบทดสอบ เป็นต้น หรือโสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องฉายภาพนิ่ง เครื่องฉายภาพโปรเจกเตอร์ ภาพยนตร์ วัสดุทัศน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน โปรแกรมสำเร็จรูป เป็นต้น เพื่อช่วยเหลือหรือบริการแก่ผู้รับการนิเทศ ใช้ในการตรวจสอบหรือแก้ปัญหา หรือพัฒนางานที่ ตนเองปฏิบัติอยู่ให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น

4. การจัดนิทรรศการหรือการแสดงผลงาน เป็นกิจกรรมที่นำผลงานของครูหรือ การนำเสนอความรู้หรือนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้ครูได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ในการทำ กิจกรรมดังกล่าว ควรดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีระเบียบและกำหนดขั้นตอนระยะเวลาและ ผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน

5. การจัดทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมที่ทำให้ครูได้รับประสบการณ์ตรงจากการได้ไป ศึกษาดูงานเพื่อให้ครูเกิดเจตคติ ขวัญกำลังใจและสัมพันธภาพที่ดี โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ การบริหาร การจัดการ และการรายงานผลการไปทัศนศึกษาดูงาน

6. การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ครูเกิดความเข้าใจ นโยบาย การปฏิบัติงานหรือเป็นการให้ความรู้และชี้แนะแนวปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือเป็นการให้ ความรู้ใหม่เพื่อให้ครูมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล อาจจะทำเป็นกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มย่อยตามลักษณะงาน โดยพิจารณาถึงความต้องการของครูและปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ควรประสานกับ วิทยากรเป็นอย่างดี

7. การจัดเอกสารเผยแพร่ เป็นกิจกรรมที่ผู้นิเทศใช้ในกรณีที่ต้องการให้ผู้รับการนิเทศ ได้ทราบข่าวความเคลื่อนไหวหรือความก้าวหน้าทางการศึกษาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน หรือพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งกรณีผู้รับการนิเทศต้องการที่จะพัฒนา หรือแก้ปัญหา ที่ตนเองพบในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเอกสารเผยแพร่ควรจัดหนังสือหรือ

เอกสารสำหรับค้นคว้า อ้างอิงในห้องอื่น ๆ เพิ่มเติมจากห้องสมุดเพื่อใช้ค้นคว้าได้ ทุกเวลา เอกสารหลักสูตร คู่มือการสอน ตัวอย่างอุปกรณ์และเทคนิควิธีการสอน

8. การสาธิต เป็นกิจกรรมที่มุ่งจัดประสบการณ์ด้านวิธีสอนหรือการปฏิบัติงาน โดยตรงให้กับผู้รับการนิเทศ เพื่อให้ผู้รับการนิเทศได้เห็นกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการสอนและวิธีการปฏิบัติงานและสามารถวิเคราะห์จุดดีและจุดด้อยของวิธีสอนและการปฏิบัติงานเพื่อจะนำไปปฏิบัติและพัฒนาการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

9. การสังเกตการสอน เป็นกิจกรรมการนิเทศที่มุ่งเน้นการปรับปรุงและแก้ไข พฤติกรรมการสอนของครูในการสังเกตการสอนนั้น ผู้สอนและผู้สังเกตจะต้องมีหลักในการดำเนินการดังนี้

- 9.1 กำหนดความต้องการที่จะแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนร่วมกัน
- 9.2 ต้องกำหนดวัตถุประสงค์หรือหัวข้อที่จะสังเกตร่วมกัน
- 9.3 มีเครื่องมือหรือแบบสังเกตการสอนที่เป็นที่ยอมรับร่วมกัน
- 9.4 ต้องนำผลการสังเกตนั้นมาปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน

10. การปฐมนิเทศ เป็นกิจกรรมที่ใช้ในการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติการใหม่ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงาน สามารถปรับตัวและเข้าใจการสอน การปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และเกิดเจตคติที่ดีแก่ผู้ร่วมงานและหน่วยงานนั้น ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพซึ่งอาจจัดกิจกรรมในรูป การอบรม การประชุม การให้คำปรึกษา การสาธิต การสังเกต เป็นต้น

นอกจากนี้ แฮริส (Harris, 1985 : 70) ได้เสนอแนะกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นยุทธวิธีที่สำคัญ ในการนิเทศเพื่อปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การบรรยาย
2. การใช้สื่อประกอบการบรรยาย
3. การเสนอข้อมูลเป็นกลุ่ม
4. การดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์
5. การฟังเทปบันทึกเสียง วิทยุ หรือเครื่องบันทึกเสียง
6. การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ
7. การสังเกตในชั้นเรียน
8. การสาธิต
9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
10. การสัมภาษณ์เฉพาะเรื่อง
11. การสัมภาษณ์ทางอ้อม

12. การอภิปราย
13. การอ่าน
14. การวิเคราะห์และการคิดคำนวณ
15. การระดมสมอง
16. การใช้วีดิทัศน์และภาพถ่าย
17. การใช้เครื่องมือและการทดสอบ
18. การประชุมกลุ่มย่อย
19. การจัดทัศนศึกษา
20. การเขียนภายใน
21. การเขียน
22. การใช้บทบาทสมมุติ
23. การแนะนำให้ปฏิบัติ

สรุปได้ว่าการนิเทศการสอนนั้น เป็นวิธีการที่จะนำไปสู่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครู ดังนั้นผู้บริหารจะเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศในรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของปัญหา เวลา วัตถุประสงค์ งบประมาณ เป็นต้น การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมจะทำให้การนิเทศการสอนบรรลุผลตามต้องการ

6. การนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหาร

การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจะบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรได้นั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการสอนของครูผู้สอน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุง แก้ไขพฤติกรรมการสอนของครู โดยใช้กระบวนการนิเทศการสอนในโรงเรียน (กรมวิชาการ, 2539 : 4) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีส่วนผลักดันให้การนิเทศในโรงเรียนบรรลุผลเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงคุณภาพทั้งหมด

กิติมา ปรีดีดิลก (2532 : 308) ได้กล่าวว่าผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบในด้านการนิเทศการสอนในโรงเรียนดังนี้

1. ช่วยครูแต่ละคนทำการสอนให้ได้ผลดี ส่งเสริมให้ครูมีความเจริญงอกงามในอาชีพ
2. เป็นผู้ประสานงานและบริการแก่ครูทุกคนในด้านการสอนคือ ต้องช่วยเหลือครูในด้านเนื้อหาที่จะสอน วิธีสอน การใช้อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการวัดผล
3. ทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่ดีของครูในทุกโอกาส คือสามารถให้คำปรึกษาแนะนำ ชี้แจง หรือชี้แหล่งวิทยากรที่เหมาะสมให้กับครู

4. ประเมินผลการเรียนการสอนและโปรแกรมของโรงเรียนทั้งหมด

ส่วนปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (ม.ป.ป. : 53) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการนิเทศการสอนอยู่ 3 ประการ

1. บทบาทในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารจะมีบทบาทสำคัญวางแผนปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรและอำนวยการในการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในหลักสูตรตลอดจนนิเทศการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ

2. บทบาทในการเป็นผู้นำในการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนจะมีบทบาทในการจัดองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนให้สัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ ทั้งในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน และการประเมินผลการสอน

3. บทบาทในการเป็นผู้ประเมินผลการสอน การประเมินเพื่อปรับปรุงการสอนของครู การประเมินเพื่อปรับปรุงบริการด้านการสอนโดยการนิเทศการสอน และการประเมินเพื่อปรับปรุงในด้านการเรียน

นอกจากนี้ นิกเลย์และอีวาน (Neagley and Evan, 1964 : 87-88) กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่เกี่ยวกับการนิเทศในโรงเรียน มีดังนี้

1. ทำงานร่วมกับครูในโรงเรียนเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์และปฏิบัติงานให้บรรลุตามปรัชญาของโรงเรียนและปรัชญาทางการศึกษา

2. เป็นผู้นำในการวางโครงการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตร แผนการสอนของโรงเรียน

3. ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาเป้าหมายการสอนให้บรรลุทุกระดับชั้น

4. ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาปรับปรุงโครงการวัดและประเมินผลของโรงเรียน

5. ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาระบบการนิเทศ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้าและส่งเสริมนักเรียนที่เรียนดี

6. ทำงานร่วมกับครูในการกำหนดแผนงานการจัดชั้นเรียน ทำรายงานการเรียนของนักเรียน

7. สสำรวจความต้องการของคณะครูและให้คำแนะนำ ตลอดจนนิเทศงานการเรียนการสอนให้แก่คณะครู

8. รับผิดชอบโครงการนิเทศให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

9. พัฒนาบุคลากรประจำการในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

10. ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในการพัฒนาการศึกษาและแจ้งให้คณะครู

ได้ทราบ

11. จัดให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข่าวสาร และข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างครูในโรงเรียนและโรงเรียนอื่น
 12. สืบหาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น เช่น เครื่องมือใช้ หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และจัดสิ่งเหล่านั้นให้แก่ครูเมื่อครูต้องการ
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.ก : 18) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติในการจัดสอนวิชาอิสลามศึกษา ดังนี้
1. นิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งต่อห้องเรียน
 2. จัดทำบัญชีลงเวลาการปฏิบัติงานของครูสอนอิสลามศึกษา และหลักฐานการเบิกจ่ายเงิน สอ.1-สอ.4
 3. สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา
 4. ควรจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสมและจัดสภาพให้เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา
 5. เมื่อมีการประชุมครูภายในโรงเรียนควรเชิญครูสอนวิชาอิสลามศึกษาเข้าร่วมด้วย
 6. ต้องจัดให้มีการวางแผนการสอนร่วมกัน ระหว่างครูสอนอิสลามศึกษากับครูสอนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
 7. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานดีเด่นของครูสอนอิสลามศึกษา
 8. สนับสนุนให้ครูสอนอิสลามศึกษามีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
 9. สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับศาสนา และวัฒนธรรมอันดีงามตามคำสอนของศาสนาอิสลาม
 10. ควบคุม ดูแล ครูสอนวิชาอิสลามศึกษาปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้
 11. รายงานผลการดำเนินการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้ผู้บังคับบัญชา

ทราบ

จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศการสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ จะมุ่งพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก การนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาถือว่าเป็นภารกิจที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการทั้งในด้านหลักสูตร การเรียนการสอนตลอดจนการวัดผลและประเมิน เพื่อให้การสอนของครูมีและประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนบรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

เมื่อพิจารณาถึงขอบข่ายของงานนิเทศการสอน กรมวิชาการ (2539 : 4) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการนิเทศการสอนจะเริ่มตั้งแต่ การเตรียมการสอน การสอนและการจัดกิจกรรม การประเมินผลและติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนแฮร์ริส (Harris, 1985 : 10-13) ได้ให้ความเห็นว่าภารกิจที่สำคัญที่อยู่ในขอบข่ายของการนิเทศการสอนมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอน และเป็นภารกิจที่เหมาะสมกับการนิเทศการสอนนั้น ประกอบด้วยภารกิจ 10 ประการดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตร
2. การจัดการเรียนการสอน
3. การจัดคณะทำงาน
4. การจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก
5. การจัดหาวัสดุอุปกรณ์
6. การจัดการฝึกอบรม
7. การปฐมนิเทศสมาชิกใหม่ในคณะทำงาน
8. การให้บริการแก่นักเรียนเป็นพิเศษ
9. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
10. การประเมินผลการเรียนการสอน

จากขอบข่ายของงานนิเทศการสอนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สรุปและกำหนดงานนิเทศการสอนในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องปฏิบัติใน 5 ด้าน ซึ่งจะมีผลต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษาได้โดยตรง ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการพัฒนาครูผู้สอน ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับปรับปรุง (พ.ศ. 2537) เป็นหลักสูตรหนึ่งที่เปิดสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนิเทศ กำกับดูแลให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครูผู้สอน เพื่อให้เขาเหล่านั้น ได้มีความรู้ความเข้าใจชัดเจนในเรื่องหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อจะได้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องบรรลุตามเป้าหมาย

ในส่วนของความหมายหลักสูตรนั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายไว้
 กูด (Good, 1973 : 149) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. หลักสูตร คือเนื้อหาวิชาการที่จัดไว้เป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้ศึกษา เพื่อให้อัปชันหรือ
 รับประกาศนียบัตร
2. หลักสูตร คือเค้าโครงทั่วไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่
 เด็กเพื่อให้เด็กมีความรู้ฉบับชันหรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเข้าเรียนต่อไป
3. หลักสูตร คือกลุ่มวิชาหรือการจัดประสบการณ์ที่กำหนดให้ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียน
 ภายใต้การแนะแนวของโรงเรียนหรือสถานศึกษา

ส่วนทาบ (Taba, 1963 : 12) ก็ได้ระบุไว้ว่า หลักสูตร หมายถึงมวลประสบการณ์ต่าง ๆ
 ที่โรงเรียนและครูผู้สอนจัดขึ้น เพื่อให้ให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะ ตามจุดหมายที่ได้
 กำหนดไว้

กรมวิชาการ (2525 : 1) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง ข้อกำหนดว่าด้วย
 จุดหมาย แนวทาง วิธีการและเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียน
 มีความรู้ ความสามารถ ทักษะและพฤติกรรม ตามที่กำหนดในจุดหมายของการศึกษา

สรุปว่า หลักสูตรก็คือ มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่โรงเรียนจะต้องจัดให้นักเรียน
 เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาตนเอง ด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ และเจตคติเพื่อให้บรรลุตาม
 เป้าหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ อัมภา บุญช่วย (2537 : 17-18) ได้สรุปถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เป็นเอกสารทางวิชาการ หรือเป็นบัญญัติของรัฐบาล เพื่อให้บุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการ
 การศึกษาปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันการศึกษาของรัฐบาลหรือเอกชน ดังนั้น หลักสูตรจึงเปรียบ
 เสมือน คำสั่ง หรือข้อบังคับของทางราชการชนิดหนึ่งนั่นเอง
2. เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เพื่อควบคุมการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา
 ระดับต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเกณฑ์มาตรฐานอย่างหนึ่ง ในการที่จะจัดสรรงบประมาณ บุคลากร
 อาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาของรัฐบาลให้แก่โรงเรียน
3. เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหารการศึกษา ที่จะต้องอำนวยการควบคุมดูแลและ
 ติดตามประเมินผลให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐบาล
4. เป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้ทางในการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตร
 จะเสนอแนะจุดหมายการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลการเรียนการสอนซึ่งครู
 ควรปฏิบัติอย่างจริงจัง
5. เป็นเครื่องมือของรัฐ ในอันที่จะพัฒนาคน และพัฒนากำลังคน ซึ่งจะเป็ตัวจักร

สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติตามแผนของรัฐบาล

6. เป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ถ้าประเทศชาติใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้คนในประเทศของตนมีคุณภาพ

ทาบ (Taba, 1963 : 398) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรโดยทั่วไป ประกอบด้วย 4 อย่างต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์
2. เนื้อหา
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผล

ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สำหรับหลักสูตรอิสลามศึกษานั้น กรมวิชาการได้ประกาศหลักสูตรอิสลามศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537) ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยมีสาระสำคัญของหลักสูตรดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.ช : 3-8)

หลักการ

การศึกษาเกี่ยวกับศาสนาอิสลามเป็นหน้าที่ของมุสลิมทุกคน เริ่มตั้งแต่ในเปลถึงหลุมฝังศพ หากมุสลิมได้รับการศึกษาศาสนาอิสลามอย่างครบถ้วนและถูกต้อง ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ด้วยความสงบสุข ซึ่งเป็นความสงบสุขแก่ตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติในที่สุด

เพื่อให้การจัดการศึกษาศาสนาอิสลามแก่เยาวชนมุสลิม เป็นไปอย่างมีระบบสอดคล้องกับการจัดการศึกษาสมัยใหม่ ตลอดจนบรรลุตามจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ จึงได้มีการปรับปรุงและพัฒนาคำอธิบายอิสลามศึกษา ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ขึ้น โดยมุ่งพัฒนาคุณลักษณะนิสัยในด้านค่านิยม เจตคติ พฤติกรรม และเน้นการฝึกปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันของเด็กและเยาวชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและส่วนรวม เพื่อความเหมาะสมและพัฒนาคุณภาพในการจัดการเรียนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐานเพื่อสนองความต้องการของชาวไทยมุสลิม
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีในสังคมและประเทศชาติ

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำหลักธรรมทางศาสนาอิสลามไปใช้ในชีวิตประจำวัน

จุดหมาย

หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีความต้องการที่จะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมดังนี้

1. รู้และเข้าใจคำสั่งสอนของศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐาน
2. ปฏิบัติศาสนกิจตามศาสนบัญญัติได้ถูกต้อง
3. เป็นมุสลิมที่ดีตามแบบอย่างของท่านนบีมุหัมมัด คืออัลลลอฮ์ อะลัยฮิ วะสัลลัม
4. สามารถดำรงชีวิตตามวิถีทางของศาสนาอิสลามได้

โครงสร้าง

หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาประกอบด้วยโครงสร้างวิชา 8 รายวิชาคือ

1. วิชาหลักศรัทธา (อะกีดะฮ) ว่าด้วยหลักการศรัทธา คุณลักษณะของอัลลอฮ์และรَسُول เตาฮีด และการตั้งภาคี
2. วิชาศาสนบัญญัติ (ฟิฮ์) ว่าด้วยหลักการอิสลามและกฎเกณฑ์เงื่อนไข ข้อห้ามข้อใช้ต่าง ๆ ของศาสนกิจ
3. วิชาศาสนประวัติ (ตารีค) ว่าด้วยชีวประวัติของท่านนบีมุหัมมัด คืออัลลลอฮ์อะลัยฮิ วะสัลลัม และผลงานของเคาะลีฟะฮ์อับดุลอะมีร์ อุษมาน และอะลี
4. จริยธรรม (อัคลาค) ว่าด้วยกิริยามารยาท การปฏิบัติตนที่ดีตามคำสั่งสอนของศาสนาอิสลาม
5. วิชาอัล-กูรออัน ว่าด้วยหลักการอ่าน การท่องจำอัล-กูรออัน และบอกความหมายของสุเราะฮ์ต่าง ๆ ที่กำหนด
6. วิชาเสริมทักษะ อัล-กูรออันว่าด้วยพยัญชนะ สระ เครื่องหมายต่าง ๆ การประสมพยัญชนะ สระ เน้นการอ่านและท่องจำสุเราะฮ์ต่าง ๆ
7. วิชาพื้นฐานศาสนาอิสลาม 1 (ภาษามลายู) ว่าด้วยพยัญชนะ สระ คำ และการประสมพยัญชนะและสระ ประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลาม
8. วิชาพื้นฐานศาสนาอิสลาม 2 (ภาษาอาหรับ) ว่าด้วยพยัญชนะ สระ คำ การประสมพยัญชนะและสระและประโยคที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

เวลาเรียน

- ใช้เวลาเรียนตลอดหลักสูตร 6 ปี
- แต่ละปีการศึกษามีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์
- หนึ่งสัปดาห์ต้องมีเวลาเรียน 2 ชั่วโมงหรือ 6 คาบต่อ 1 ห้องเรียน

- เวลาเรียนคาบละ 20 นาที คิดเป็นเวลาเรียนชั่วโมงละ 3 คาบ หรือปีการศึกษาละ 80 ชั่วโมง หรือ 240 คาบ โดยสอดคล้องอยู่ในกลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จำนวน 60 คาบและกลุ่มวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย จำนวน 180 คาบ

ในส่วนของการนำหลักสูตรไปใช้ ยนต์ ชุ่มจิต (2535 : 22) ได้กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจกับคณะครู การจัดครูเข้าสอนตามความเหมาะสม การจัดทำแผนการสอน การจัดเตรียมวัสดุหลักสูตร และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลือครูในการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียน

วิชัย ศิสสระ (2535 : 99) กล่าวว่า ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น แม้ว่าหลักสูตรดีแสนดีเพียงใด ถ้าการนำหลักสูตรไปใช้อย่างไม่ถูกต้องแล้ว หลักสูตรนั้นก็ไม่มีประโยชน์อะไร บุคคลที่มีหน้าที่ในการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ ครู ผู้บริหาร ซึ่งในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนนั้น จะดำเนินงานในรูปแบบกิจกรรมการต่าง ๆ ของโรงเรียนจะทำหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายของโรงเรียน (นอกเหนือจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรโดยตรง)
2. จัดทำแผนหลักสูตรของโรงเรียน โดยมีหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแม่บท
3. ร่วมกันกำหนด จัดหา และเตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในแผนการใช้หลักสูตร
4. กำหนดแนวปฏิบัติการเรียนการสอนตลอดแผน
5. ร่วมกันกำหนด จัดหาหรือส่งเสริมการให้ได้ว่าซึ่งสื่อการเรียนการสอนอย่างละเอียดแต่ละวิชาการสอนแต่ละชั่วโมง
6. จัดหาแหล่งเสริมความรู้ประสบการณ์การเรียนการสอน เช่น ห้องสมุด ศูนย์กลางการเรียนรู้ หนังสือ วารสาร วัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น
7. การจัดทำโครงการปรับปรุงคุณภาพครูประจำการ

นอกจากนี้อุทัย บุญประเสริฐ (2540 : 38-40) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับหลักสูตรและการนำหลักสูตรไป มีดังนี้

1. ต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ให้ทราบเกี่ยวกับสาระสำคัญของหลักสูตรให้แน่ชัด ในเรื่อง หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง แนวดำเนินการ มวลประสบการณ์ เวลาเรียน การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเอกสารหลักสูตรชนิดต่าง ๆ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือแก่ครูให้ได้ใช้และปฏิบัติตามหลักสูตรได้ถูกต้องและเหมาะสม
2. ต้องเป็นผู้นำในการนำหลักสูตรไปใช้ จัดประชุมเพื่อวางแผนการนำหลักสูตรไปใช้

ดูแลการดำเนินการ ประสานงานการดำเนินการใช้หลักสูตร ประชุมผู้เกี่ยวข้องและครูผู้สอนเพื่อชี้แจงแนะนำ ทบทวนหลักสูตร ก่อนเปิดภาคเรียนหรือก่อนลงมือสอน ติดตามผลการปฏิบัติ และจัดกิจกรรมส่งเสริมการใช้หลักสูตร

3. จัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร แนวการสอน คู่มือครู แผนการสอนให้เพียงพอและครบถ้วนทุกระดับชั้นเรียนให้พร้อมและพอเพียงที่ครูจะใช้ แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติม คู่มือประเมินผล และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น

4. เตรียมครูให้พร้อมที่จะใช้หลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ อบรมครูให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตรและวิธีการใช้หลักสูตรให้สัมฤทธิ์ผล ตามที่หลักสูตรกำหนด ช่วยให้ครูพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติที่เคยปฏิบัติอยู่เดิมสู่แนวหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ในขณะนั้น

5. ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้ผู้ปกครองทราบและเข้าใจ เพื่อจะได้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรเกิดผลในเด็กดียิ่งขึ้น

6. จัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และให้จัดทำแผนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร เพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปได้อย่างสะดวกและราบรื่น

7. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เหมาะสม เช่น การจัดตั้งชุมนุมหรือชมรมวิชาการต่าง ๆ ชมรมกีฬา ชมรมยุวกสิกร ชมรมส่งเสริมประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น

8. จัดการด้านบริการการใช้หลักสูตรแก่ครูในโรงเรียน โดยจัดให้มีฝ่ายบริการหลักสูตร เช่น โสตทัศนศึกษา ห้องสมุด การแนะแนวสนับสนุนการใช้หลักสูตร จัดหาวัสดุและสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนสถานที่ที่จะใช้ประกอบการเรียนการสอน เช่น ห้องวิชาการต่าง ๆ สนามกีฬา แปลงเกษตร ฯลฯ ให้เหมาะสม

9. นิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตร โดยการเยี่ยมและสังเกตการสอนเป็นครั้งคราว เพื่อจะได้ทราบปัญหา จะได้ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือตามที่ครูต้องการ เพื่อส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรได้ถูกต้อง และจัดให้มีการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 54) ได้กล่าวถึงในการนำหลักสูตรอิสลามศึกษาไปใช้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติดังนี้

1. การทำความเข้าใจกับนโยบาย และหลักสูตร ผู้บริหารโรงเรียนควรทำความเข้าใจกับนโยบายของหน่วยงาน ให้มีความเข้าใจชัดเจนถึงวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา รวมถึงการทำความเข้าใจและศึกษาในหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน ตลอดจนสาระสำคัญของคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร

อิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อให้สามารถใช้หลักสูตรได้สอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการใช้หลักสูตร และกำหนดนโยบาย การใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น การแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาดำเนินการ กำหนดนโยบาย เป้าหมาย และแนวทางปฏิบัติของโรงเรียนอย่างชัดเจน จะเป็นการทำงานที่มีระบบ เป็นการทำงานร่วมกันเป็นคณะบุคคล ที่จะช่วยส่งเสริมให้นำหลักสูตรไปใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และชุมชน การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยให้การนำหลักสูตรอิสลามศึกษาประสบความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคลากรหลักที่จะต้องดำเนินการให้เกิดการประสานงานดังนี้

3.1 การประสานงานกับอำเภอและจังหวัด โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องประสานงานกับระดับอำเภอ และจังหวัด เพื่อให้เกิดการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น

3.1.1 การประสานงานในเรื่องเอกสารประกอบหลักสูตร

3.1.2 การประสานงานในเรื่องงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน

3.1.3 การประสานงานในการพัฒนาความรู้แก่ครูผู้สอน

3.1.4 การประสานงานในการดำเนินงานให้ตรงตามแนวนโยบายเป็นต้น

3.2 การประสานงานกับชุมชน เป็นการสร้างความเข้าใจแก่ชุมชนในการดำเนินงานของโรงเรียน ตลอดจนการขอความสนับสนุนจากผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนของนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนของนักเรียน เป็นต้น

4. การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน และสนับสนุนด้านงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการหรือบริการวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการให้มีความเหมาะสมพอเพียงที่จะดำเนินการตามสภาพของโรงเรียน ซึ่งวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับโรงเรียนที่จำเป็นดังนี้

1.1 วัสดุอุปกรณ์ อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1.1 วัสดุประเภทอุปกรณ์การสอนของครู เช่น แผนภูมิการละหมาด ภาพประกอบอิริยาบถการละหมาด แถบเสียงการอ่านอัล-กุรอาน เป็นต้น

4.1.2 วัสดุฝึกสำหรับนักเรียน เช่น แผนภูมิพยัญชนะอาหรับที่ใช้
ในอัล-กุรอานเพื่อฝึกอ่านและเขียน

1.2 เอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่บอกแนวทางในการจัดการศึกษา
และการนำหลักสูตร ไปใช้ใน โรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนด เอกสารหลักสูตร
และประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา เช่น

4.2.1 หลักสูตรอิสลามศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537)

4.2.2 แผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ชั้น ป. 1- 6

4.2.3 คู่มือการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา

4.2.4 คู่มือการวัดผลอิสลามศึกษา ชั้น ป. 1-6

4.2.5 แบบกรอกคะแนนประเมินผลประจำปี อิสลามศึกษาระดับประถม
ศึกษา (อศ. ป.02/1-6)

4.2.6 หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา

4.2.7 คู่มือครูอิสลามศึกษา

4.2.8 หนังสือเรียนอิสลามศึกษา ป1-6 เป็นต้น

5. การพัฒนาครูและส่งเสริมขวัญกำลังใจ การเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการจัดการเรียน
การสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถ
โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้เข้าอบรม ประชุม สัมมนา ประชุมปฏิบัติ
การ ศึกษาดูงานต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในเทคนิคการสอน การจัดกิจกรรมการใช้
หลักสูตรอิสลามศึกษา

ขวัญและกำลังใจเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้บุคลากรปฏิบัติงานประสบ
ความสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ จะทำให้ครูมีความกระตือรือร้นและตั้งใจทำงาน
ผู้บริหารโรงเรียนสามารถส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูโดยการ

5.1 สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรืออธิบายแก้ปัญหา

5.2 ให้คำปรึกษาในการทำงาน

5.3 ให้ความสนใจในการทำงาน

5.4 ยกย่องชมเชยเมื่อปฏิบัติงานได้ดี

5.5 สนับสนุนในด้านการจัดกิจกรรม

5.6 ส่งเสริมการศึกษาดูงาน

5.7 ให้สวัสดิการตามความเหมาะสม

6. การดำเนินการให้มีการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหาร

โรงเรียนควรมีการสอนอิสลามศึกษา โดย

6.1 ให้ดำเนินการให้มีการศึกษา วิเคราะห์หลักสูตรและจัดทำกำหนดการตารางสอน

6.2 ดำเนินการให้มีการจัดทำแผนการสอนอิสลามศึกษา

6.3 ดำเนินการให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแผนการสอน และตารางกำหนดเวลาเรียน

6.4 ดำเนินการติดตามผลงานของครู

7. การประชาสัมพันธ์หลักสูตร มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะการประชาสัมพันธ์หลักสูตร เป็นการสร้างความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับอำเภอ จังหวัด เขตการศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ประชาชน และหน่วยงานอื่น ๆ ให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็น และประโยชน์ของการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถดำเนินการประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาของโรงเรียนได้หลาย ๆ รูปแบบ เช่น

7.1 การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่

7.2 การใช้สื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น เสนอข่าวสาร

7.3 การประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้อง

7.4 การจัดทำป้ายนิเทศ โปสเตอร์ แผ่นพับ

7.5 การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

8. การนิเทศติดตามกำกับ และประเมินผล การนิเทศภายใน เป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน ในการที่จะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอน และการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารควรจะดำเนินการจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียนขึ้นอย่างมีระบบ โดยจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วยฝ่ายบริหารของโรงเรียน ครูวิชาการ โดยมีนโยบายหลักในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การนิเทศภายในสามารถดำเนินการได้โดยวิธีการต่าง ๆ ดังนี้

8.1 การเยี่ยมชั้นเรียน

8.2 การสังเกตและการสอน

8.3 การประชุมปรึกษาหารือ

8.4 การส่งเสริมให้ครูศึกษาเอกสารวิชาการ

8.5 การสาธิตการสอน

8.6 การบริการวัสดุ เอกสาร

8.7 การกระตุ้นให้ครูทดลองวิธีสอนใหม่ เป็นต้น

สรุป การนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษา ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ เป็นหน้าที่โดยตรงที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือครูได้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ตลอดจนการนำหลักสูตรไปใช้ให้บรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งผู้บริหารจะต้องดำเนินการตั้งแต่ทำความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย ประสานงาน จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์และเอกสาร และเตรียมบุคลากรให้พร้อมรวมถึงการนิเทศติดตามกำกับและประเมินผล เพื่อให้การใช้หลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

6.2 ด้านการเรียนการสอน

งานด้านการเรียนการสอนถือว่าเป็นงานหลักของครูผู้สอนในโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูต้องให้ความสำคัญ เพราะเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายที่หลักสูตรต้องการได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 1) ได้อธิบายว่างานด้านการเรียนการสอน หมายถึง กิจกรรมที่ดำเนินการให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตรต้องการ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ความคิด มีคุณธรรม โดยแยกกิจกรรมออกเป็นสองด้านคือ การเรียน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนทำ ส่วนการสอน เป็นกิจกรรมที่ครูกระทำซึ่งเป็นกิจกรรมที่กระทำพร้อม ๆ กัน

ส่วนธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2537 : 7) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอน เป็นกระบวนการของความพยายามที่จะช่วยเหลือหรือสร้างหรือชักจูงผู้เรียนไปสู่เป้าหมายบางประการ

สรุปได้ว่า งานด้านการเรียนการสอน หมายถึงกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนจัดกิจกรรม ประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตรต้องการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 23-25) หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว จึงทำให้ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่ต้องการได้

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 63-64) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ควรมีหลักในการดำเนินงานดังนี้

1. ดำเนินการสอนให้เป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอน
2. การสอนควรแจ่มจุดประสงค์ให้นักเรียนได้ทราบ เพื่อจะได้ทราบทิศทางของตนเอง
3. จัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหา
4. ใช้เทคนิควิธีสอนอย่างหลากหลาย เช่น การบรรยาย การอภิปราย การฝึกปฏิบัติ

การศึกษาค้นคว้า การแบ่งกลุ่มทำงาน

5. เน้นกระบวนการในการสอน ให้นักเรียนรู้จักทำงานหรือเรียนรู้เป็นขั้นตอน

6. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น การศึกษาค้นคว้า การฝึกปฏิบัติการละหมาด การเขียนรายงาน การนำเสนอรายงาน เป็นต้น

7. สร้างบรรยากาศที่ดีในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียนในการเรียน

8. เน้นกิจกรรมที่นักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

9. เน้นลักษณะนิสัยที่ดีมีคุณภาพ จริยธรรมและค่านิยมที่ดีให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 8-9) ได้เสนอแนะแนวทางการปฏิบัติงานด้านการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหารควรพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพโรงเรียนในความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีแผนการสอนครบทุกชั้นและทุกกลุ่มประสบการณ์ สำหรับหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดทำแผนการสอนเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและกระตุ้นให้ครูจัดทำและติดตามการนำไปใช้ด้วย

2. จัดห้องเรียนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับจำนวนนักเรียน รวมถึงการจัดวัสดุ ครุภัณฑ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอตามความจำเป็น
 3. จัดสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้และห้องพิเศษเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน
 4. ตรวจสอบการจัดตารางสอนให้เหมาะสมกับเวลา และสอดคล้องกับอัตราเวลาเรียน ในหลักสูตรทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกชั้นเรียนและให้มีตารางสอนของโรงเรียนด้วย
 5. จัดทำหรือจัดหาเอกสารประกอบหลักสูตร และแบบพิมพ์ต่าง ๆ ที่สนับสนุนการสอน เช่น แนวการสอน คู่มือครู และเอกสารที่เกี่ยวข้องสำหรับครูผู้สอนให้เพียงพอทุกระดับชั้นและ ทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยสำรวจความขาดแคลนและความต้องการ
 6. จัดครูประจำชั้น ครูประจำวิชาให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความถนัด หากไม่สามารถดำเนินการได้ก็ให้จัดตามความสมัครใจ ทั้งนี้ให้ คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับนักเรียนด้วย
 7. ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครู โดยการตรวจแผนการสอน หรือบันทึก การสอนของครูอย่างสม่ำเสมอ
 8. เชื่อมชั้นเรียน หรือสังเกตการสอน โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงานด้วย
 9. จัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดหรือไม่มาปฏิบัติงาน โดยมีกรบันทึกการมอบหมายงาน และบันทึกรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษร
 10. ติดตามช่วยเหลือพิเศษ ช่วยแก้ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้แก่ครู ให้ขวัญกำลังใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร
 11. เป็นผู้นำให้ครูปรับปรุงการสอน ให้รู้จักเทคนิคและวิธีการสอนแบบต่าง ๆ และเลือก กิจกรรมการสอนโดยคำนึงถึงสภาพความพร้อมของนักเรียน โรงเรียน ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เป็นสำคัญ เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี
- สุพล วังสินธ์ (2542 : 34-35) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการปฏิรูป การศึกษาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน มีดังนี้
1. เป็นผู้นำในด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาใช้ในการจัด การเรียนการสอน
 2. ส่งเสริมสนับสนุนในการนำนวัตกรรม และเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียน การสอน
 3. เป็นผู้นำในการริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อพัฒนางานวิชาการ
 4. ส่งเสริมในการจัดหาทุนมาสนับสนุนการพัฒนางานวิชาการ

5. ส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน และประสานงานกับทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. ประสานงานขอความร่วมมือจากเอกชนและชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ การปฏิบัติ
7. เป็นผู้นำในการจัดกิจกรรมในหลักสูตร และกิจกรรมนอกหลักสูตร
8. ส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน
9. เป็นผู้นำในการนำภูมิปัญญาชาวบ้าน ทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ในการศึกษา
10. สร้างค่านิยมให้นักเรียนรักเพื่อนมนุษย์
11. เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
12. เป็นผู้นำในการส่งเสริมขนบธรรมเนียม ประเพณีของตนเอง
13. เป็นผู้นำในการส่งเสริม สร้างสรรค์ และจรรโลงศิลปวัฒนธรรม
14. เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและเป็นเอกลักษณ์ขององค์การในทางสร้างสรรค์
15. เป็นผู้นำในการบริหารงานแบบประชาธิปไตย
16. เป็นผู้นำในการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการทำงานเป็นทีม
17. เป็นผู้นำในการนำเทคโนโลยี นวัตกรรม การสื่อสารมาใช้ในการพัฒนาการจัดการ

การเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า งานด้านการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนิเทศ การสอนของครูอย่างใกล้ชิด จะต้องส่งเสริมสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือครูในการดำเนินการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้ครูใช้แผนการสอน คู่มือครูและสื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ๆ ตลอดจนใช้เทคนิคการสอนหลายๆ รูปแบบ เพื่อให้บังเกิดผล ตามเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นงานด้านการเรียนการสอนจึงเป็นภารกิจหลักที่ผู้บริหารจะต้อง นิเทศให้เป็นไปอย่างมีระบบ ต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

6.3 ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

วัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ในการจัด การเรียนการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เนื่องจากสื่อการเรียนการสอนเป็นอุปกรณ์และ วิธีการที่ช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนุก และน่าสนใจ ซึ่ง อาจเรียกได้ว่าสื่อการเรียนการสอนเป็นมือที่สามของครู (อำภา บุญช่วย, 2537 : 109)

กรมวิชาการ (2525 : 8-10) ได้ให้ความหมายของวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การสอน หมายถึง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่นำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อให้ การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร แบ่งเป็นประเภทได้ดังนี้

1. คู่มือและแผนการสอน เช่น คู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือนักเรียน คู่มือการประเมินผล

คู่มือการปฏิบัติกิจกรรมสร้างนิสัย คู่มือการสอนและแผนการสอน

2. หนังสือสำหรับนักเรียน ได้แก่ หนังสือเรียน หนังสือแบบฝึกหัด หนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสือส่งเสริมการอ่านและหนังสืออ้างอิง

3. สื่อการเรียนต่าง ๆ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ประจำโรงเรียน เครื่องช่วยสอน อุปกรณ์โสตทัศนวัสดุ และวัสดุสิ้นเปลือง

ประยงค์ ชูรักษ์ (2531 : 24) กล่าวว่า งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน คือ การจัดวัสดุต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเกิด ความสนใจและเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

สรุปได้ว่า งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน หมายถึงการจัดวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ มาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530 : 8-9) กล่าวถึงความสำคัญของ สื่อการเรียนการสอนไว้ว่า สื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เป็นอย่างยิ่งก็คือ

1. ช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียนต่อเรื่องที่จะสอน
2. ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้โดยปฏิบัติ
3. ช่วยให้ประสบการณ์เป็นรูปธรรมแก่นักเรียน
4. ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้น
5. สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนการสอน
6. ช่วยสร้างสภาพการณ์ที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 6-7) ได้กำหนด บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนเกี่ยวกับงานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การสอนไว้ดังนี้

1. จัดหาและบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนแก่ครูอย่างเพียงพอ และครบถ้วนทุกกลุ่มประสบการณ์ มีการสำรวจความต้องการ วางแผนการจัดหาและดำเนินการ จัดหา บริการ และจัดทำรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

2. ส่งเสริมให้ครูรู้จักทำ รู้จักใช้ และรู้จักเก็บบำรุงรักษาสื่อการเรียนให้ตรงกับเนื้อหา และกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน โดยจัดอบรม ประชุมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้แก่ ครูผู้สอน

3. จัดให้มีศูนย์สื่อหรือศูนย์วิชาการของโรงเรียน เพื่อเป็นแหล่งผลิตและบริการสื่อ แก่ครูผู้สอน

4. ส่งเสริมให้ครูรู้จักคิดค้นสร้างสรรค์สื่อหรือวิธีการใหม่ ๆ ที่จะนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่การสร้างผลงานทางวิชาการ

5. แสวงหาแหล่งวิทยากรที่เป็นสื่อการสอนในชุมชนหรือท้องถิ่น เช่น บุคลากรสถานที่ประกอบการ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน

6. จัดให้มีการติดตามประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยการสังเกตการสอน การดูแผนการสอน บันทึกการสอน สถิติการยืมสื่อ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 57) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการด้านวัสดุ อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนในการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักสูตรอิสลามศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการ หรือบริการวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการให้มีความเหมาะสมพอเพียงที่จะดำเนินการตามสภาพของโรงเรียน ซึ่งวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรสำหรับโรงเรียนที่จำเป็นอย่างนี้

1. วัสดุอุปกรณ์ อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1.1 วัสดุประเภทอุปกรณ์การสอนของครู เช่น แผนภูมิการละหมาด ภาพประกอบอิริยาบถการละหมาด แถบเสียงการอ่านอัล-กุรอาน เป็นต้น

1.2 วัสดุฝึกสำหรับนักเรียน เช่น แผนภูมิพยัญชนะอาหรับที่ใช้ในอัล-กุรอานเพื่อฝึกอ่านและเขียน

1.3 เอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่บอกแนวทางในการจัดการศึกษา และการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนด เอกสารหลักสูตรและประกอบหลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา เช่น หลักสูตรอิสลามศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537) แผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ชั้น ป. 1-6 คู่มือการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา คู่มือการวัดผลอิสลามศึกษา ชั้น ป. 1-6 แบบกรอกคะแนนประเมินผลประจำปี อิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา (อศ. ป.02/1-6) หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา คู่มือครูอิสลามศึกษา หนังสือเรียนอิสลามศึกษา ป1-6 เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เป็นหน้าที่โดยตรงที่ผู้บริหารจะต้องนิเทศ ให้การสนับสนุน ช่วยเหลือในการจัดหา จัดซื้อ การผลิต การนำไปใช้ ตลอดจนการบำรุงรักษา เพื่อให้ครูใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ ตามจุดหมายของหลักสูตร

6.4 ด้านการวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผล เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนและเป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นกระบวนการที่ตรวจสอบว่า นักเรียนได้ถึงจุดหมายปลายทางตามที่หลักสูตรต้องการหรือไม่เพียงใด และผลจากการวัดผลและประเมินผลจะเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้ครูผู้สอนได้นำไปพิจารณาหาวิธีการแก้ไขข้อบกพร่องและจุดอ่อนในด้านต่าง ๆ ได้ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักการวัดผลและประเมินผลรวมทั้งให้ความสำคัญกับเรื่องนี้อีกด้วย (อำภา บุญช่วย, 2537 : 128)

นอกจากนี้ อำภา บุญช่วย (2537 : 128) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผล ดังนี้

การวัดผล (Measurement) คือ การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่ อาจเป็นการสังเกตของครู ตารางตรวจสอบพฤติกรรมหรือข้อสอบ

การประเมินผล(Evaluation) คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคคุณค่า การประเมินผลควรรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายตลอดจนพิจารณาถึงปริมาณของคุณสมบัติที่จะวัดได้ เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี

ส่วนปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 199) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลดังนี้

การวัดผล(Measurement) เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุ สิ่งของ หรือบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น ๆ

การประเมินผล(Evaluation) เป็นการพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่า ความจริง และการกระทำบางทีขึ้นอยู่กับการวัดเพียงอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบ

ดังนั้น การวัดผลและประเมินผล หมายถึง การกำหนดค่าหรือตัวเลขให้กับสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุสิ่งของ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ได้มาโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตรวจสอบ แล้วนำค่าหรือตัวเลขนั้นมาพิจารณาตัดสินให้คุณค่าต่อสิ่งนั้น ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 199) ได้กล่าวอีกต่อไปว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอน มีประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครูอาจารย์ ทำให้ครูอาจารย์ทราบว่า ผลการสอนของตนเป็นอย่างไร และจะได้แก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนนักศึกษา นักเรียนนักศึกษาจะได้ทราบว่า ตนมี

ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในบทเรียนหรือไม่เพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเอง

3. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารในสถานศึกษา ทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตร โครงการสอน บันทึกการสอนที่นำไปสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไร จะได้แก้ไขปรับปรุงอย่างไร
4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น ผลการเรียน การศึกษา สำเร็จตามหลักสูตร เป็นแนวทางในการทำงานและศึกษาต่อ
5. เป็นหลักฐานด้านการศึกษาของสถานศึกษาในด้านการรับนักศึกษา ผลการเรียนและสำเร็จตามหลักสูตร
6. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์สถานศึกษาในด้านผลการเรียนและการสำเร็จการเรียนของนักเรียนนักศึกษา

นอกจากนี้ก็ยังได้กล่าวถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารในด้านการวัดผลและการประเมินผลดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลในเรื่อง
 - 1.1 ประเภทของข้อสอบที่ใช้วัดผล
 - 1.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการสอบ จำนวนครั้งที่สอบและการเก็บคะแนนสอบแต่ละครั้ง
 - 1.3 มาตรฐานในการสอบวัดผล
 - 1.4 การเตรียมแบบฟอร์มสำหรับรายงานผลการสอบแก่ผู้ปกครอง
2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ เช่น เครื่องพิมพ์ เครื่องโรเนียว ตลอดจนเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก
3. พยายามส่งเสริมครูอาจารย์ให้มีความรู้ทางการวัดและประเมินผล โดยการจัดการฝึกอบรม การประชุมปฏิบัติการ ในด้านเทคนิคการออกข้อสอบ การให้คะแนน การประเมินผลข้อสอบ ตลอดจนการรายงานผลการสอบ
4. การจัดการวางสอบ ห้องสอบ และระเบียบในการสอบ และการคุมสอบ
5. ควรมีการประเมินผลการสอบ หากมีข้อบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขต่อไป หรือเสนอแนวทางในการนำไปปรับใช้ในครั้งต่อไป

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 7) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการปฏิบัติงานวัดผลและประเมินผล มีดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พ.ศ. 2533และสะดวกต่อการนำไปใช้

2. ศึกษาและทำความเข้าใจระเบียบวัดผลให้สามารถอธิบายหรือชี้แจงได้
3. จัดให้มีการวัดผลและประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบกำหนดไว้

4. วางแผน และจัดทำปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับหลักสูตรและเวลาเรียน
5. จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ แบบฟอร์ม และเครื่องมือที่จำเป็นให้พร้อมและเพียงพอ
6. จัดสร้างเครื่องมือวัดผลที่มีคุณภาพและปรับปรุงการสร้างข้อสอบของครูให้มีมาตรฐาน

7. ให้มีคณะกรรมการวัดผลของโรงเรียน
8. จัดให้มีครูทำหน้าที่วัดผลและประเมินผลของโรงเรียนซึ่งมีพื้นความรู้ด้านสถิติพอสมควร

9. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มประสบการณ์เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน
10. ติดตามและตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ
11. จัดทำผลการประเมินแสดงความก้าวหน้าของนักเรียน

นอกจากนี้ ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) พ.ศ. 2533 ได้กำหนดให้โรงเรียนจะต้องจัดให้มีเอกสารการประเมินผลการเรียนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2535 : 25)

1. สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน (ป.01)
2. แบบกรอกคะแนนการประเมินประจำปี (ป.02)
3. สมุดประจำชั้น (ป.02-2)
4. บัญชีเรียกชื่อ (ป.03)
5. หลักฐานแสดงผลการเรียน เพื่อย้ายสถานศึกษาหรือได้รับการยกเว้นหรือพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ แต่ยังไม่จบหลักสูตร (ป.04)
6. หลักฐานแสดงผลการเรียนเมื่อจบหลักสูตรประถมศึกษา (ป.05)
7. ระเบียบสะสม (ป.06)

ในส่วนของวิชาอิสลามศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 57) ได้เสนอว่า ผู้บริหารจะต้องเตรียมเอกสารที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลวิชาอิสลามศึกษาได้แก่

1. แบบกรอกคะแนนการประเมินผลประจำปี อิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา (อส. ป02/1-6) เพื่อบันทึกการผ่านจุดประสงค์ของนักเรียน
2. คู่มือการวัดผลอิสลามศึกษา ชั้น ป. 1-6

จากที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น ในส่วนของการวัดผลและประเมินผล ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการวัดผลและประเมินผลเป็นอย่างดี เพื่อจะได้ทำหน้าที่ในการแนะนำให้คำปรึกษาตลอดจนนิเทศงานด้านการวัดผลและประเมินผลให้กับครูผู้สอนอิสลามศึกษาได้ถูกต้องตามระเบียบการวัดผลและประเมินผล

6.5 ด้านการพัฒนาครูผู้สอน

การดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของตนเองและความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน เป็นภาระของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องลงมือกระทำอย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539 : 9) เพื่อให้ครูผู้สอนนั้น ได้รับความรู้ แนวทาง หลักการ ตลอดจนข่าวสารใหม่ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและพัฒนาพฤติกรรมการสอนของตนเองให้ดีขึ้น

สนอง เครือมาก (2537 : 1074) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาบุคลากรว่า หมายถึง การดำเนินการให้บุคคลได้เพิ่มพูนความสามารถในการปฏิบัติงาน ให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลตามที่หน่วยงานต้องการหรือให้ได้ผลงานที่ดีกว่าเดิม

ส่วนการพัฒนาครู ยนต์ ชุ่มจิต (2535 : 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การพัฒนาครู คือ การดำเนินงานที่พยายามจะเสริมสร้างให้ครูมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในการสอนและการทำงาน ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในการทำงาน รวมถึงการมีบุคลิกภาพและคุณธรรมของความเป็นครูที่ดีด้วย

สรุปได้ว่า การพัฒนาครูผู้สอน ก็คือ การดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ครูได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะในการสอนวิชานั้น ๆ ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการสอนรวมทั้งมีคุณธรรมของความเป็นครูที่ดี

ในการพัฒนาครูผู้สอนนั้น ยนต์ ชุ่มจิต (2535 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของการพัฒนาครู ไว้ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของครู ทำให้ครูมีสมรรถภาพในการสอน มีความรู้เพิ่มขึ้น เข้าใจบทบาทหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น
2. การพัฒนาครูช่วยทำให้เกิดการประหยัดเวลาและลดความสูญเปล่าทางวิชาการ เพราะ

ครูได้รับการพัฒนาจนเป็นครูที่มีคุณภาพนั้นย่อมไม่ทำสิ่งใดผิดพลาดได้ง่าย ๆ สามารถใช้สื่อการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำการสอนนักเรียนได้ผลเต็มที่และตรงตามจุดประสงค์ ส่วนนักเรียนก็มีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การพัฒนาครูช่วยทำให้ครูได้เรียนรู้งานในหน้าที่ได้เร็วขึ้น
4. การพัฒนาครูช่วยแบ่งเบาหรือลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือหัวหน้างานในสายงานต่าง ๆ เพราะครูได้รับการพัฒนาอย่างดีและอย่างต่อเนื่อง จะมีความเข้าใจในงานสอนและงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี
5. การพัฒนาครู ช่วยกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน
6. การพัฒนาครู ช่วยทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอทั้งในด้านความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งหลักการปฏิบัติงานและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527 : 227) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาครูผู้สอน อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น การจัดอบรม การศึกษาต่อ การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยาย การศึกษาดูงาน และการประชุมอบรมทางวิชาการ

นอกจากนี้ ยนต์ ชุ่มจิต (2535 : 135-214) ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาครู ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การฝึกอบรมครูประจำการ
2. การเยี่ยมและการสังเกตชั้นเรียน
3. การประชุมหารือกับครู
4. การสอนแบบจุลภาค
5. การสาธิตการสอน
6. การเข้ารับการอบรมเป็นรายวิชาในสถาบันอุดมศึกษา
7. การเข้าร่วมประเมินผลโรงเรียนโดยส่วนรวม
8. การอ่านเอกสารทางวิชาชีพ
9. การเขียนบทความทางวิชาการ
10. การปฐมนิเทศครูใหม่
11. การประชุมเชิงปฏิบัติการ
12. การเยี่ยมชมการสอนของครูโรงเรียนอื่น
13. การทดลองวิจัยเชิงปฏิบัติการในห้องเรียน เป็นต้น

ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ ผู้บริหารสามารถเลือกใช้ให้เหมาะกับวัตถุประสงค์และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนนั้น ๆ

การพัฒนาครูผู้สอนโดยการประชุมอบรมทางวิชาการก็เป็นอีกวิธีวิธีหนึ่ง que ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 12) ได้เสนอบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการดำเนินงานการประชุมอบรมทางวิชาการดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ เพื่อวางแผนกำหนดเรื่องที่จะประชุมอบรม
2. จัดให้มีการประชุมฝึกรอบรม หรือสัมมนาเกี่ยวกับปัญหาของงานวิชาการในโรงเรียน โดยครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถในโรงเรียน หรือเชิญบุคคลภายนอกมาเป็นวิทยากร
3. สนับสนุนให้ครูมีโอกาสไปเข้ารับการประชุมทางวิชาการที่สถาบันหรือหน่วยงานอื่นจัดขึ้น เพื่อนำความรู้ที่ได้รับกลับมาพัฒนาการเรียนการสอน
4. สนับสนุนให้ครูที่มีความรู้ความสามารถเป็นวิทยากร เพื่อจัดประชุมอบรมทางวิชาการ
5. ประเมินผลการประชุมอบรมทุกครั้ง และนำผลที่ได้มาปรับปรุงการเรียนการสอน และการประชุมต่อไป
6. ให้มีการรายงานผลการไปประชุมอบรม หรือสัมมนาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการทุกครั้ง
7. จัดงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต่อการจัดประชุมอบรม และอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานทุกครั้ง

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 58) ก็ยังได้กล่าวถึงการพัฒนาครูผู้สอนและการเสริมขวัญกำลังใจครูผู้สอนวิชาอิสลามศึกษา ดังนี้

การพัฒนาครูและส่งเสริมขวัญกำลังใจ การเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนให้ครูผู้สอนได้เข้าอบรม ประชุม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการศึกษาดูงานต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในเทคนิคการสอน การจัดกิจกรรมการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา

ขวัญและกำลังใจเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้บุคลากรปฏิบัติงานประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ จะทำให้ครูมีความกระตือรือร้นและตั้งใจทำงาน ผู้บริหารโรงเรียนสามารถส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ครูโดยการ

1. สนทนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรืออธิบายแก้ปัญหา
2. ให้คำปรึกษาในการทำงาน
3. ให้ความสนใจในการทำงาน
4. ยกย่องชมเชยเมื่อปฏิบัติงานได้ดี

5. สนับสนุนในด้านการจัดกิจกรรม
6. ส่งเสริมการศึกษาดูงาน
7. ให้สวัสดิการตามความเหมาะสม เป็นต้น

สรุปได้ว่า การพัฒนาครูผู้สอนวิชาอิสลามศึกษา เป็นการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และส่งเสริมให้เขาได้ พัฒนาความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และนำเอาความรู้ ใหม่ ๆ ที่ได้มาไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนจำเป็นต้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือครูผู้สอนได้พัฒนางานด้านการเรียนการสอนในทุกรูปแบบ

พฤติกรรมการสอน

พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ถ้าครูมีพฤติกรรมการสอนที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ก็จะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้วย ในขณะที่เดียวกันถ้าครูมีพฤติกรรมที่ไม่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของนักเรียนก็จะทำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำไปด้วย

1. ความหมายของพฤติกรรมการสอน

พฤติกรรมการสอน ประกอบด้วย คำสองคำคือ คำว่า พฤติกรรมกับคำว่า การสอน ซึ่งมีนักการศึกษาให้ความหมายไว้ดังนี้

ประชุม รอดประเสริฐ (2526 : 14) ได้ให้ความหมายของคำว่าพฤติกรรม เป็นลักษณะการกระทำของคนที่จะเป็นไปได้ทั้งการกระทำที่ดีหรือการกระทำที่ไม่ดี

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 573) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรม เป็น การกระทำหรืออาการที่แสดงออกมาทางกล้ามเนื้อ ความคิด และความรู้สึกเพื่อสนองตอบสิ่งเร้า

สร้อยตระกูล อรรถมานะ (2541 : 13) พฤติกรรม หมายถึงการกระทำหรือกิริยาที่แสดงออกของบุคคลทั้งนี้รวมถึงการงดเว้นกระทำด้วย

สรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของบุคคลที่แสดงออกมาทางกล้ามเนื้อ ความคิด ความรู้สึก รวมทั้งการงดเว้นกระทำ อาจเป็นไปได้ทั้งการกระทำดีและไม่ดี

ส่วนคำว่า การสอน กู๊ด (Good, 1973 : 588) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ 2 ลักษณะคือ

เป็นความหมายอย่างกว้าง ๆ หมายถึง การจัดสถานการณ์ สภาพการณ์หรือกิจกรรมที่จัดอย่างเป็นระเบียบแบบแผน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

เป็นความหมายอย่างแคบ หมายถึง การกระทำอันเป็นการอบรมสั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษาโดยทั่วไป

ฮิลล์ (Hills, 1982 : 266) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือกระบวนการให้การศึกษากับนักเรียน ซึ่งต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน

บันลือ พุกษะวัน (2537 : 14) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า การสอน คือการจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ และจากผลแห่งการเรียนรู้นี้ยอมทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งภายในและภายนอก

สรุปได้ว่า การสอน หมายถึง ความพยายามของครูในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นกระบวนการให้การศึกษา ซึ่งต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน อันมีผลทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

ดังนั้นคำว่าพฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำที่ครูแสดงออกถึงความพยายามในการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน เพื่อเราให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์

2 ความสำคัญของพฤติกรรมการสอน

ธีรยุทธ เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา (2524 : 121-124) ได้กล่าวถึงความสำคัญของพฤติกรรมการสอนของครูไว้ดังนี้

1. พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. สมรรถภาพเป็นผลรวมของความรู้อรรถนะ เจตคติ และอุปนิสัยหรือบุคลิกภาพที่ก่อให้เกิดความสามารถในการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์ได้ ครูที่ดีและมีประสิทธิภาพในการสอนจึงจำเป็นต้องมีสมรรถภาพด้านการปฏิบัติการสอน
3. พฤติกรรมการสอนของครูแสดงออกได้หลายลักษณะต่าง ๆ กัน การที่ได้ทราบพฤติกรรมการสอนของครูที่เป็นปัจจุบัน จะช่วยให้ทราบแนวโน้มของพฤติกรรมการสอนของครูว่าเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ตามหลักการหรือไม่ อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนของครูได้
4. ความเข้าใจแนวคิดของบทบาทและเข้าใจตนเอง จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมการสอนของครูได้ดีขึ้น
5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมการสอนของครูด้านการปฏิบัติการสอนจะช่วยให้ครูปรับปรุงแก้ไข ควบคุม และพัฒนาพฤติกรรมการสอนของตนเองได้

อาจกล่าวได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยพฤติกรรมที่ครูแสดงออกจะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการสอนของครู

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526ข : 220) ได้กำหนดภาระหน้าที่ของครูไว้

3 ประการคือ

1. การเตรียมการสอน เป็นภาระหน้าที่ที่ครูจำเป็นต้องเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งในเนื้อหาวิชาที่สอนและเข้าใจธรรมชาติของเด็กที่จะสอนเพื่อได้เตรียมวิธีสอน วัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ประกอบการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน และเนื้อหาวิชาที่จะสอน ภาระหน้าที่ดังกล่าวจะช่วยให้ครูผู้สอนวินิจฉัยภูมิหลังของผู้เรียน กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนการสอน กำหนดเนื้อหาและกิจกรรม ตลอดจนวิธีการประเมินผลได้

2. การดำเนินการสอน เป็นภาระหน้าที่ที่ครูจะต้องรู้จักเทคนิควิธีการที่จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนเร้าให้นักเรียนคอยติดตาม ส่งเสริมให้นักเรียนร่วมกิจกรรม แนะนำและกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น หรือแสดงความสามารถ และบริหารชั้นเรียนในการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ

3. การวัดผลและประเมินผล เป็นภาระหน้าที่ที่ครูจะต้องเข้าใจวิธีการวัดผลและการประเมินผลการเรียน เพื่อให้ผลของการวัดและการประเมินตอบคำถามของครูได้ตามความเป็นจริง เพื่อนำผลที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการเรียนการสอนในอนาคตต่อไป

สุจริต เพียรชอบ (2522 : 53-55) ได้จัดองค์ประกอบการเรียนการสอนไว้ 6 ข้อ ซึ่งครูผู้สอนจะต้องปฏิบัติ คือ

1. การเตรียมการสอน ประกอบด้วย การทำบันทึกการสอน การนำหลักสูตรไปใช้ การศึกษาคู่มือครู

2. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการสอน ประกอบด้วย พฤติกรรมการเรียนรู้ หลักการเกี่ยวกับการพัฒนา และการใช้วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เทคนิคการประเมินผลผู้เรียน การเขียนข้อสอบจากวัตถุประสงค์

3. การเลือกวิธีการและเทคนิคการสอน ประกอบด้วย วิธีสอน การนำเข้าสู่บทเรียน การตั้งคำถาม การเร้าความสนใจ เทคนิคการสอน

4. การผลิตและเลือกใช้สื่อการสอน ประกอบด้วย การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับเนื้อหาและวิชา การเก็บรักษาสื่อการสอน การผลิตสื่อ การสอนแบบง่าย ๆ

5. การวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย การเลือกรูปแบบและวิธีการ

ประเมินผล การสร้างการเลือกใช้เครื่องมือทดสอบชนิดต่าง ๆ การออกแบบข้อสอบปรนัย
อัตนัย

6. การส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก ประกอบด้วย การสอนซ่อมเสริม การปฐมนิเทศ
การจัดมุมหนังสือ การใช้กิจกรรมเสริม

ประดิษฐ์ อินทร์บุรี (2535 : 25) กล่าวว่า ตามวิธีการและขบวนการเรียนการสอน ซึ่งครู
จะต้องกระทำ จะประกอบไปด้วย การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน บรรยากาศการจัด
การเรียนการสอน และการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 114) ได้กล่าวถึง
องค์ประกอบที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพการสอน ว่า มี 4 องค์ประกอบด้วยกัน คือ

1. การเตรียมการสอน
2. การดำเนินการสอน
3. การใช้สื่อประกอบการสอน
4. การวัดและประเมินผล

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูจะมีคุณภาพได้จะต้องประกอบ
ด้วย การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน
การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และการวัดผลและประเมินผล ซึ่งจะกล่าวถึงรายละเอียดดังต่อไปนี้

3 การเตรียมการสอน

การเตรียมการสอนนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู
เนื่องจากการเตรียมการสอนเป็นการเตรียมการล่วงหน้าของครูที่จะต้องทำก่อนทำการสอน
แต่ละครั้ง เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2529 : 264) ได้ให้ความหมายของการเตรียมการสอน
ไว้ว่า การเตรียมการสอน หมายถึง การวางแผนหรือการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าจะเตรียมหรือ
ดำเนินการจัดองค์ประกอบของการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างไร จึงช่วย
ให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล พฤติกรรมการสอนของครูมีอิทธิพลต่อ
คุณภาพการเรียนรู้ของเด็ก การเตรียมการสอนล่วงหน้าของครูจะทำให้การเรียนของเด็กได้บรรลุ
เป้าหมายของหลักสูตร

ประดิษฐ์ อินทร์บุรี (2535 : 25) ได้กล่าวว่า การเตรียมการสอน เป็นการคาดการณ์หรือ
วางแผนการสอนไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการเลือกวิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลและ

ประเมินผลให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาที่จะสอน และเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียน การสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

บุญชม ศรีสะอาด (2537 : 43) กล่าวว่า การเตรียมการสอนเป็นการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะสอนใคร ในเนื้อหาใด สอนเมื่อใด สอนอย่างไรและเพื่อให้เกิดอะไร ซึ่งเมื่อถึงเวลาดังกล่าวจะดำเนินการสอนตามที่วางแผนไว้ ผู้สอนจึงต้องคิดวางแผนและเตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบเหมาะสม เพื่อให้สามารถดำเนินการสอนตามที่กำหนดไว้ได้อย่างได้ผลดี

สรุปได้ว่า การเตรียมการสอน หมายถึง การเตรียมการไว้ล่วงหน้าในการที่จะเลือกวิธีสอน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลการสอน เพื่อให้การสอนของครูมีคุณภาพและประสิทธิภาพส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การเตรียมการสอนมีความจำเป็นต่อความสำเร็จของการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่าต่อการเรียน การสอน ซึ่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2529 : 268-270) ได้กล่าวว่า การเตรียมการสอนมีคุณค่าดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เกิดความมั่นใจในการสอน เนื่องจากได้เตรียมสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องไว้พร้อม
 2. ช่วยให้การสอนดำเนินไปตามทิศทางที่ต้องการ ไม่ออกนอกกลุ่มนอกทาง
 3. ช่วยให้นักเรียนเรียนได้อย่างมีชีวิตชีวา สนุกสนานตื่นเต้นกับกิจกรรมและเกมแปลกใหม่ต่าง ๆ ที่ครูจัดให้
 4. ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ เนื่องจากกิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จะช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ได้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์
 5. ช่วยขจัดคำถามที่ไม่เป็นประโยชน์
 6. ทำให้ครูรู้ว่าการสอนน่าจะมีปัญหาที่ใด และควรแก้ไขปัญหายังไง
 7. ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ประสบการณ์ที่ถูกต้องเหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์
- เนื่องจากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอยู่เสมอของครู
8. ในกรณีที่ได้มีการบันทึกการเตรียมการสอนไว้ด้วยอาจจะช่วยปัญหาการเรียนการสอนในการเตรียมการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2528 : 265-278) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบในการเตรียมการสอนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. การเตรียมผู้เรียน เป็นการเตรียมนักเรียนให้พร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมและเกิดการเรียนรู้มากที่สุดอันประกอบด้วย ความพร้อมด้านแรงจูงใจ เป็นความพร้อมที่จะทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน และกระทำอย่างมีความหมาย แรงจูงใจและเป้าหมายของผู้เรียน

เป็นสิ่งสำคัญในกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนและต้องให้ทราบเป้าหมายที่จะเรียนทุกครั้ง

2. การเตรียมตัวครู ครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอน จึงต้องมีทักษะ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติ เนื้อหา และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อเตรียมการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจหลักสูตร วัสดุหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมและประสบการณ์แก่ผู้เรียน พร้อมทั้งปรับปรุงและฝึกฝนตนเองให้สามารถสอนได้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างได้ผล การเตรียมตัวครูนั่นจะต้องศึกษากำหนดการสอน คู่มือครู ว่าเนื้อหาที่จะสอนนั้นต้องการให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดหรือหลักการอะไร มีจุดประสงค์อย่างไร จะต้องปลูกฝังคุณธรรมอะไร จะจัดกิจกรรมอย่างไร จะใช้สื่อการสอนและมีการวัดและประเมินผลนักเรียนอย่างไร ที่จะทำให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

3. การเตรียมบทเรียน ครูจะต้องเตรียมบทเรียนตลอดจนตัวอย่างและแบบฝึกหัดที่จะสอนทุกครั้งไว้ล่วงหน้าเสมอ โดยการกำหนดเรื่องและขอบข่ายของเนื้อหาที่จะสอน แล้วกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ระบุเป็นเชิงพฤติกรรม ต่อจากนั้นวิเคราะห์กิจกรรมที่จะต้องจัดให้ผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งวางโครงเรื่องด้วยการแตกเนื้อหาย่อย แล้วจัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหา หลังจากนั้นกำหนดขอบเขตการปฏิบัติ เช่น การทดสอบก่อนการสอน การดำเนินการสอน การวัดและประเมินผล เป็นต้น

4. การเตรียมสื่อการเรียนและสภาพแวดล้อมทางการเรียน สื่อการเรียนเป็นเครื่องมือที่เร้าความสนใจและกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะวิชาอิสลามศึกษาที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ครูจะต้องเลือกและใช้สื่อที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรม พร้อมทั้งคำนึงถึงวัยและความสามารถของผู้เรียนด้วย

ในส่วนของการเตรียมสภาพแวดล้อมทางการเรียนอันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพทั้งทางด้านกายภาพและจิตภาพ ทางด้านกายภาพ ได้แก่ การจัดโต๊ะ ม้านั่งให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม การตกแต่งห้องเรียนด้วยผลงานนักเรียน การจัดมุมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนภายนอกห้องเรียน ได้แก่ การจัดอาคารสถานที่ให้เป็นระเบียบ ร่มรื่นสวยงาม ส่วนทางด้านจิตภาพ ได้แก่การจัดเวลาให้เหมาะสม การยอมรับ และการเป็นกันเองกับนักเรียน ครูจะต้องเข้าใจสภาพแวดล้อมในโดบบ้างที่มีผลต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ทุกครั้งของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 62) ได้กล่าวว่า การเตรียมการสอนวิชาอิสลามศึกษามีความสำคัญยิ่งและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ ในการเตรียมการสอนควร ดำเนินการดังนี้

1. เตรียมห้องเรียนให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละวิชาและเนื้อหา
2. เตรียมวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน
3. เตรียมแผนการสอน โดยวางแผนการจัดทำแผนการสอน
4. เตรียมตัวครู ให้วางแผนการเรียนการสอน ศึกษาหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. เตรียมผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 32-34) กล่าวว่า ในการเตรียมทำแผนการสอน ครูควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งได้กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน เนื้อหาสาระ ตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ครูสอนในแต่ละรายวิชา
2. ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือหลักการสอน แนวการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้นของหลักสูตร เหตุผลในการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร สาระสำคัญที่ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงบทบาทของครูผู้สอน ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการสอนในกลุ่มประสบการณ์
3. นำโครงสร้างเนื้อหาวิชา จุดหมายของกลุ่มประสบการณ์ และจุดประสงค์รายวิชามา กำหนดหัวข้อเนื้อหาหลัก หัวข้อเนื้อหาย่อย โดยให้สัมพันธ์กับอัตราเวลาที่กำหนดในกลุ่มประสบการณ์เป็นการทำกำหนดการสอนระยะยาว
4. ศึกษาตัวอย่างแนวการสอนในคู่มือครู แล้วจัดทำแผนการสอน กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลา ให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหัวข้อเพื่อครุณาไปปรับให้เหมาะสมกับเวลาที่จัดไว้ในตารางเรียนในแต่ละวันในแต่ละสัปดาห์ต่อไป
5. จัดทำแผนการสอน โดยครูต้องพิจารณาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาประกอบ เช่น หนังสือค้นคว้า อ้างอิง สาระสำคัญสำหรับครู หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน วัสดุสำหรับนักเรียนฝึกปฏิบัติ ข้อทดสอบสำหรับวัดและประเมินผลนักเรียน

ในส่วนขององค์ประกอบของแผนการสอนนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้

5.1 สารสำคัญ คือ ความคิดรวบยอดหรือหลักการหรือโครงสร้างของเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับหลังจากที่ได้เรียนเรื่องนั้น ๆ แล้ว

5.2 จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ได้วิเคราะห์มาจากหลักสูตร ในคำอธิบายรายวิชาเป็นสิ่งที่บอกให้ทราบว่า จะจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในชั้นใดของทักษะ เช่น ชั้นความรู้ ความจำ ความเข้าใจ นำไปใช้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า เมื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้แล้ว ควรจะมีจุดประสงค์ย่อยเพื่อนำทางไปสู่การเรียนรู้ปลายทางนั้น ๆ ฉะนั้นจุดประสงค์การเรียนรู้จะต้องมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ความครอบคลุม ความชัดเจน และความเหมาะสม

5.3 กิจกรรมการเรียนการสอน คือการจัดสภาพการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องเน้นกระบวนการที่ส่งเสริมให้นักเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ได้ฝึกปฏิบัติทั้งงานกลุ่มและงานรายบุคคล ฉะนั้นกิจกรรมต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความน่าสนใจ ความเหมาะสม ความคิดสร้างสรรค์

5.4 สื่อการสอน คือเครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ฉะนั้นสื่อการสอนที่ดีจะต้องมีความน่าสนใจ ประหยัดและช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น

5.5 การวัดผลและประเมินผล คือการประเมินค่าของสิ่งของต่าง ๆ เพื่อบอกคุณภาพของสิ่งนั้น เช่น การประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นการบอกคุณภาพนักเรียนว่ามีความรู้ ความเข้าใจมากน้อยเพียงใด เพื่อจะได้มีการพัฒนาหรือต้องปรับปรุงแก้ไข ครูต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด เพื่อจะได้ข้อมูลมากเพียงพอที่จะนำมาประกอบการวินิจฉัยได้

5.6 กิจกรรมเสนอแนะ คือการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการเรียนการสอน ในแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่นักเรียน โดยการจัดในโอกาสต่าง ๆ นอกเวลาเรียน รวมทั้งกิจกรรมเพื่อชมเชยและจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักและเห็นคุณค่าของวิชาที่เรียน

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 65) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในการเตรียมการสอนวิชาอิสลามศึกษา มีดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร ก่อนทำการสอนครูจะต้องศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรอิสลามศึกษา ตั้งแต่หลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เวลาเรียน คำอธิบายรายวิชา รวมทั้งศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตรต่าง ๆ เช่น แนวการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อช่วยให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

2. วิเคราะห์หลักสูตร การจะนำหลักสูตรไปสู่ห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นครูจะต้องวิเคราะห์หลักสูตร แบ่งย่อย จุดประสงค์ เนื้อหา คาบเวลาเรียน แต่ละระดับชั้นเพื่อให้สะดวกต่อการนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายคาบ และสามารถสอนได้ตรงตามจุดหมายของหลักสูตร จัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน การวิเคราะห์หลักสูตร จัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน เป็นบทบาทของครูที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะจะทำให้ครูวางแผนการสอนได้ตลอดปี และการจัดทำแผนการสอนจะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ศึกษาเทคนิคและวิธีสอนต่าง ๆ คือความสามารถในการใช้เทคนิค และวิธีสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การสอนแบบบรรยาย การสอนโดยการสาธิต การสอนโดยการศึกษาค้นคว้า การสอนโดยการอภิปราย การสอนโดยการรายงาน การสอนโดยการฝึกปฏิบัติจริง การสอนโดยการศึกษาออกสถานที่ การสอนโดยเน้นกระบวนการต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีวิธีสอนอื่น ๆ อีกที่เน้นให้นักเรียนได้คิด และสร้างความรู้ที่ครูสามารถเลือกใช้ได้ เช่น กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ การแก้ปัญหาในกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

4. การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ สื่ออุปกรณ์การสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บทบาทสำคัญของครูก็คือ การเตรียมสื่อและอุปกรณ์การสอนไว้ล่วงหน้าให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม ซึ่งการเตรียมสื่อสามารถดำเนินการได้หลายวิธี เช่น การยืม การจัดหา การผลิตขึ้นใช้เอง การซื้อ

5. กำหนดวิธีการประเมินผล การวัดและประเมินผลเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้า ครูจะต้องมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลพร้อมทั้งสร้างเครื่องมือไว้ล่วงหน้าให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัดและประเมินผล

6. การเตรียมห้องเรียนและบรรยากาศในการเรียน บทบาทของครูในการเตรียมการสอน คือ การเตรียมห้องเรียน และบรรยากาศในการเรียนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาวิชา เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า การเตรียมการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น เป็นการวางแผนล่วงหน้าก่อนที่จะทำการสอนจริงในเรื่องเกี่ยวกับจุดประสงค์ที่จะสอน เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผล รวมทั้งการเตรียมบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

4 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

กิจกรรมการเรียนการสอนมีความสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษาเพราะเป็นวิถีทางที่จะนำนักเรียนไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2533 : 136) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาไปตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2535 : 156-157) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอน ว่า กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเรียนการสอนตามหลักสูตรหรือโปรแกรมการศึกษา ซึ่งได้แก่ การจัดตารางสอน การจัดครูประจำวิชา การสอนของครู

โดยสรุป กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ครูได้จัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้บรรลุ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สุพิน บุญชูวงศ์ (2534 : 74-76) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการเรียนการสอนว่า กิจกรรมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการด้วยกัน คือ

1. กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจของนักเรียน
2. กิจกรรมเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
3. กิจกรรมช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
4. กิจกรรมช่วยปลูกฝังการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
5. กิจกรรมช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
6. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหว
7. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
8. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. กิจกรรมช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ให้กว้างขึ้น
10. กิจกรรมช่วยส่งเสริมความงดงามและพัฒนาการของนักเรียน
11. กิจกรรมช่วยส่งเสริมทักษะ
12. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
13. กิจกรรมช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน
14. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักทำงานเป็นทีม
15. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความทราบซึ่งในความงามในเรื่องต่าง ๆ

นอกจากนี้ สุพล วังสินธ์ (2542 : 40) ได้กล่าวว่า การดำเนินการสอนมีหลักอยู่

2 ประการดังนี้

1. วิธีสอนมีมากมายหลายแบบ ผู้สอนต้องเข้าใจลักษณะและวิธีการสอนแต่ละแบบและสามารถนำวิธีการสอนหลาย ๆ แบบมาผสมผสานกันเพื่อให้บทเรียนน่าสนใจและช่วยให้การสอบบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสอนแต่ละครั้งจะต้องมีการวางแผนในการเลือกวิธีสอนให้เหมาะสมที่สุด ก่อนตัดสินใจเลือกวิธีการสอนแบบใดขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ดังนี้

- 2.1 วัตถุประสงค์การเรียนรู้
- 2.2 เวลาที่กำหนดไว้
- 2.3 สื่อการสอน
- 2.4 ภูมิหลังของผู้เรียน
- 2.5 จำนวนของผู้เรียน
- 2.6 สภาพแวดล้อม

วิธีสอนที่ครูผู้สอนใช้อยู่ในปัจจุบันมีมากมายหลายแบบ วิธีการสอนแบบเก่าย่อมมีทั้งข้อดีข้อเสีย ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมตามสภาพการณ์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ธารง บัวศรี (2532 : 180) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักการ 5 ประการดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
2. การส่งเสริมให้นักเรียนได้ร่วมทำงานกลุ่มด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ตรงแก่ผู้เรียน
4. จัดบรรยากาศชั้นเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกลึกซึ้ง และกล้าทำ
5. ปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ดีงาม

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จนั้น จึงจำเป็นต้องมีครูผู้สอนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวกและทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง เพื่อเติมเต็มศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 11) ได้เสนอ ดังนี้

1. จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและจะต้องสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงจนเกิดทักษะและเกิดความชื่นชมที่ได้ปฏิบัติ กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้นต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการ กล่าวคือ มีขั้นตอนต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้แสดงออกหรือปฏิบัติโดยใช้ร่างกาย

ความคิด การพูด ในการเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้ ความสามารถเชิงกระบวนการ ตลอดจนได้รับการพัฒนาค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมควบคู่กันไป ซึ่งครูจำเป็นต้องเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนมาเป็นการสอนที่ฝึกให้นักเรียนมีนิสัยในการใช้ทักษะกระบวนการ ซึ่งมีอยู่ 9 ขั้นตอนคือ

- 1.1 ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
- 1.2 คิด วิเคราะห์ วิจัย
- 1.3 สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
- 1.4 ประเมินและเลือกทางเลือก
- 1.5 กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ
- 1.6 ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
- 1.7 ประเมินผลระหว่างปฏิบัติ
- 1.8 ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- 1.9 ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

ทั้งนี้ ในการจัดการเรียนการสอนให้ครบทั้ง 9 ขั้นตอน หรืออาจปรับให้เหมาะสมกับธรรมชาติของแต่ละวิชาได้ อย่างไรก็ตามในการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น ควรจะมีกระบวนการคิด กระบวนการฝึกทักษะ และกระบวนการกลุ่ม ฯลฯ สอดแทรกในกิจกรรมต่าง ๆ ตามความเหมาะสมอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

2.จัดการเรียนการสอนตามสภาพที่แท้จริง การจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ให้มีความสามารถทางความคิด มีความสามารถในการแสวงหาและสร้างความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีหลายวิธี จุดเน้นก็คือการให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติและแสวงหาความรู้ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ นั้นต้องจัดให้มีองค์ประกอบการเรียนทั้ง 3 ส่วน คือ

2.1 การรับรู้ คือ การแสวงหาและรับรู้ข้อมูล ข้อความรู้จากประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ค้นคว้าจากหนังสือ สื่อเทคโนโลยี บุคคล เป็นต้น

2.2 การบูรณาการความรู้ คือ การนำข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ใหม่มาคิด ทำความเข้าใจ และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ หรือโครงสร้างความรู้เดิม เพื่อขยายหรือสร้างความรู้ใหม่ เช่น อภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ตอบคำถามปลายเปิด เป็นต้น

2.2 การประยุกต์ใช้ คือ การนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา หรือทำงานในชีวิตประจำวัน เช่น ทำโครงการ เขียนรายงาน ทำกรณีศึกษา เป็นต้น

3. จัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มีแนวดำเนินการดังนี้

3.1 ให้ผู้เรียนอยู่ใกล้ชิดตัวอย่างที่ดี ได้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวันจนเห็นคุณค่า

3.2 เสนอปัญหาให้ผู้เรียนคิด โดยใช้กรณีตัวอย่าง เรื่องจริง สร้างสถานการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนใช้เหตุผลอยู่ตลอดเวลา เมื่อผู้เรียนพบปัญหาของคนอื่น หรือสังคมอื่น ก็จะนำมาเปรียบเทียบกับประสบการณ์ของตัวเอง ทำให้เกิดความรู้สึกสำนึกที่จะปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองโดยปริยาย

3.3 แสวงหาแบบอย่างกิจกรรมต่าง ๆ และวัฒนธรรมอันดีงาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะขัดเกลาความคิดและจิตใจของผู้เรียนให้ประณีตละเอียดอ่อนและสร้างค่านิยมได้

3.4 จัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาประสบการณ์จากวิชาการบางอย่างที่สามารถพัฒนาค่านิยมได้ เช่น จริยธรรมส่งเสริมการมีมารยาทดี มีคุณธรรมน่าเลื่อมใส เป็นต้น

3.5 ให้โอกาสผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มอย่างมีระบบ เช่น การตั้งกลุ่ม ชมรม เป็นต้น เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีโอกาสร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ปัญหาบนพื้นฐานของเหตุผล ตลอดจนยอมรับความคิดเห็นของหมู่คณะ

3.6 ศึกษาจากประสบการณ์จริง เหตุการณ์และสถานการณ์ของท้องถิ่นที่เกิดขึ้น เช่น นำนักเรียนไปร่วมละหมาดวันศุกร์ วันอิ็ดทั้งสอง ละหมาดญะนาซะฮ์ เป็นต้น

3.7 เชิญชวนผู้รู้ในท้องถิ่นมาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักเรียน เพื่อปลูกฝังการจดจำความรู้ พฤติกรรม เหตุการณ์ที่ผู้รู้ได้ถ่ายทอดเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน เช่น เชิญอนามัย มาพูดเรื่องความสะอาด การป้องกันโรค เป็นต้น

3.8 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ นักเรียนได้ถ่ายทอดความรู้ที่ประสบมาแล้ว โดยผู้สอนเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่กำหนด ทั้งนี้จะทำให้ทราบความรู้สึกของผู้เรียน สำหรับนำมาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสม

3.9 ศึกษาชีวประวัติท่านนบีมุหัมมัด คือลลิตลอส อะลัยฮิ วะสลัลัม เสาะหาบะฮ์ และผู้มีคุณูปการต่อศาสนาอิสลาม เช่น ความเสียสละของท่านนบี ฯ ความอดทนของบิลาล เป็นต้น แล้วฝึกปฏิบัติเป็นแบบอย่างจนเป็นนิสัย

การสอนวิชาอิสลามศึกษาในส่วนที่ต้องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ผู้สอนจำเป็นจะต้องจัดประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศให้เอื้อต่อการพัฒนาสิ่งเหล่านั้น ต่อนักเรียน สิ่งที่คุณควรตระหนัก คือ ความรู้สึกของนักเรียนต้องให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการกระทำ ซึ่งจะนำไปสู่ความชื่นชม

สรุปได้ว่า ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น ครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมี

ประสิทธิภาพและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร ครูไม่เพียงแต่จะใช้ความรู้ความสามารถในการสอนเท่านั้น แต่จะต้องมีทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอีกด้วย ตลอดจนรู้จักเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนใช้การสอนหลาย ๆ วิธี จึงจะทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตรได้

5 การใช้สื่อการเรียนการสอน

การใช้สื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้การสอนของครูมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อีกทั้งยังช่วยแบ่งเบาภาระของครูในการจัดการเรียนการสอน มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้มาก ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าสื่อการเรียนการสอนมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กอันจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาต่อไป

บราวน์ และคณะ (Brown, et al. ,1973 : 2) กล่าวว่าสื่อการสอนได้แก่ อุปกรณ์ทั้งหลายที่ช่วยเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียนจนเกิดผลการเรียนที่ดี ทั้งนี้มีความหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ เช่น การศึกษานอกสถานที่ การสาธิต การทดลอง เป็นต้น

วิวัฒน์ สัมฤทธิ์เวชมาลัย (2534 : 23) ได้กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึงวัสดุอุปกรณ์หรือสิ่งของทุกอย่างที่นำมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนช่วยให้ครูสามารถถ่ายทอดข้อเท็จจริงทักษะทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ และความซาบซึ้งเป็นคุณค่าเพื่อให้เกิดผลดีแก่นักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 31) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ผู้สอนใช้เป็นสื่อกลางในการสื่อความหมาย เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการซึ่งอาจเป็นบุคคล เหตุการณ์ การศึกษานอกสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรม และวิธีการต่าง ๆ เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนหมายถึง วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือ บุคคลหรือวิธีการต่าง ๆ ที่ครูนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยให้ให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะและทัศนคติ อันจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุตามจุดหมายได้ง่ายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 31) ได้แบ่งประเภทของสื่อการสอนออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. สื่อการสอนประเภทวัสดุ หมายถึง สื่อการสอนที่เป็นวัสดุสิ้นเปลืองใช้แล้วหมดอายุได้ง่าย เช่น สิ่งพิมพ์ ภาพชุด แผนภูมิ แผ่นภาพ สไลด์ फिल्मสตริป เทป ชุดการสอน เป็นต้น

2. สื่อการสอนประเภทอุปกรณ์ หมายถึง สื่อประเภทเครื่องมือซึ่งรวมเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสอนโดยตรง เช่น ของจริงหรือหุ่นจำลองต่าง ๆ และเครื่องมือสำหรับเสนอวัสดุ เช่นเครื่องฉายทั้งหลาย สื่อประเภทอุปกรณ์ยังหมายถึงกระดานดำขาตั้งภาพพลิก หูฟัง และศูนย์หูฟัง เครื่องมือทดลองวิทยาศาสตร์และครุภัณฑ์ทุกประเภทในห้องเรียนและห้องปฏิบัติการ

3. สื่อการสอนประเภทวิธีการ หมายถึง วิธีการและกิจกรรมทุกอย่างที่ครูหรือนักเรียนจัดขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียนวิธีการเป็นสื่อการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนอย่างกระฉับกระเฉงและมีประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติตรง

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2530 : 393) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการสอนไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. สื่อการสอนเป็นเครื่องมือทำให้เกิดการเรียนรู้ นักเรียนจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดด้วยการลงมือทำเช่น การได้ฟัง ได้พูด ได้เห็น ได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

2. สื่อการสอนเป็นสิ่งเร้าความสนใจของนักเรียน การใช้สื่อการสอนทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะได้เห็นสิ่งที่ครูนำมาแสดง นักเรียนเกิดความสนใจก็จะพยายามเรียนรู้และทำความเข้าใจต่อบทเรียนที่ครูสอน

3. สื่อการสอนช่วยให้เข้าใจความหมายได้ตรงกัน การที่ครูจะสอนคำศัพท์โดยอธิบายความหมายให้นักเรียนได้ฟังเพียงอย่างเดียว นักเรียนอาจเข้าใจไม่ตรงกันกับครูก็ได้ ถ้าครูวาดภาพบนกระดานหรือนำรูปภาพมาให้นักเรียนดู นักเรียนจะเข้าใจทันทีโดยครูไม่ต้องอธิบาย

4. สื่อการสอนให้ประสบการณ์ที่เป็นจริงแก่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนจดจำบทเรียนได้แม่นยำ เช่น การให้นักเรียนได้ดูรูปภาพ ได้ฟังเสียง ได้เห็นการเคลื่อนไหวและได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

5. สื่อการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีกิจกรรมสื่อการสอนหลายชนิดที่ครูนำมาใช้ในการสอน ครูอาจให้นักเรียนจัดทำขึ้น เช่น การทำบัตรภาพ บัตรตัวอักษร หรือวัสดุสำหรับเล่นเกมต่าง ๆ นักเรียนได้ฝึกฝนและทำกิจกรรมกับครูและเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน และยังเป็นการสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในการทำงานอย่างใกล้ชิดของครูกับนักเรียนก่อให้เกิดความอบอุ่นใจแก่นักเรียนยิ่งขึ้น

6. สื่อการสอนมีบทบาทเป็นตัวแบบที่ดีสำหรับให้นักเรียนฝึกฝน และสามารถทำให้เรียนได้เร็วขึ้น ถ้าไม่มีสื่อการสอนเป็นตัวแบบนักเรียนอาจมองไม่เห็นภาพ หรือปฏิบัติตามไม่ได้ เช่น การฝึกบทสนทนา การแสดงละคร หรือการแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น

7. สื่อการสอนช่วยพัฒนาความคิดของนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดความคิด

ริเริ่มสร้างสรรค์ทางภาษาได้ เช่น สื่อการสอนประเภทเกมทางภาษา ช่วยพัฒนาความคิดและ การรู้จักสังเกตคำให้แก่เด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 31) กล่าวถึงประโยชน์ของ สื่อการสอนไว้ดังนี้

1. ช่วยเพิ่มประสบการณ์ของผู้เรียนให้มากขึ้น
2. ช่วยให้ครูจัดเนื้อหาวิชาที่มีความหมายต่อชีวิตเด็ก
3. ช่วยให้ครูแนะนำและควบคุมนักเรียนให้มีปฏิกิริยาตอบสนองไปในทางที่พึงปรารถนา

ในการเรียนรู้

4. ช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป
5. ช่วยให้ครูสอนเนื้อหาวิชาได้มากขึ้น
6. ช่วยให้ครูสอนได้บรรลุวัตถุประสงค์
7. เป็นเครื่องมือให้ครูสอนได้รวดเร็วและถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ไชยยศ เรียงสุวรรณ (2533 : 90) กล่าวว่า ถ้ามีการเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนดังนี้

1. จูงใจให้ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจเรียนมากขึ้น
2. ให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียนอย่างมีความหมาย
3. ก่อให้เกิดเจตคติที่ดีและมีความประทับใจในสิ่งที่เรียน
4. อธิบายเนื้อหาวิชาและทักษะกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน
5. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์ (2537 : 143) ได้สรุปหลักการเลือกสื่อการเรียนการสอนตาม หลักของเดวิส (Davis, 1981) ไว้ดังนี้

1. สื่อนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัยน่าสนใจ ให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด
3. เป็นสื่อที่เหมาะสมกับวัย ระดับชั้นความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. เป็นสื่อที่สะดวกในการใช้วิธีการใช้ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนจนเกินไป
5. เป็นสื่อที่มีคุณภาพดี
6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.ค : 89) ได้เสนอว่า ในการใช้สื่อการเรียนการสอนครูควรจะดำเนินการดังนี้

1. การวางแผนและเลือกใช้สื่อ ก่อนที่จะวางแผนและเลือกใช้สื่อนั้น ครูจะต้องวิเคราะห์

หลักสูตร เนื้อหาวิชาที่ใช้สอน ขั้นตอนการใช้สื่อ ลักษณะผู้เรียนที่ใช้สื่อ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาใช้ในการเตรียมวางแผนและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

2. การเตรียมการใช้สื่อการเรียนการสอน ในการเตรียมการใช้สื่อการเรียนการสอนนั้น สิ่งที่ต้องพิจารณามีดังนี้

2.1 การเตรียมตัวครูให้สามารถใช้สื่อได้ตามขั้นตอน

2.2 การเตรียมนักเรียนเกี่ยวกับสื่อที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสใช้ และปฏิบัติจริงนั้น ก่อนที่จะให้นักเรียนใช้สื่อต้องให้นักเรียนรู้บทบาทของตนเอง ตลอดจนรู้ถึงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้สื่อบางประเภทด้วย

2.3 การเตรียมสื่อที่จะใช้ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสมทั้งเนื้อหาของสื่อที่ถูกต้องทันสมัยสภาพของสื่อที่ไม่ชำรุด สีสนที่ดึงดูดความสนใจได้ดี

2.4 การเตรียมห้องเรียนให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้สื่อ

3. การใช้สื่อการเรียนการสอนและการอำนวยความสะดวกในระหว่างที่นักเรียนใช้สื่อในการเรียนรู้ ซึ่งในการเรียนการสอนนั้นควรเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทในการใช้สื่อ หลังจากเตรียมสื่อแล้ว ครูควรจะทำหน้าที่เพียงอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือเพียงเล็กน้อยหรือกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากสื่ออย่างคุ้มค่า

4. การประเมินผลการใช้สื่อการเรียนการสอน ในการใช้สื่อการเรียนการสอนทุกครั้ง และทุกชั้นครูควรจะมีการประเมินผลการใช้ด้วย ทั้งการประเมินผลในลักษณะผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้สื่อ ความพอใจที่ได้จากการใช้สื่อ และสิ่งที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ใช้สื่ออย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2526ก : 246-249) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนในการใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ 4 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้

1. การใช้สื่อขั้นนำเข้าสู่บทเรียน การใช้สื่อในขั้นนี้เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนที่กำลังจะเรียน การใช้สื่อจึงมิได้เน้นเนื้อหาที่เจาะลึกลงเป็นเนื้อหาที่แท้จริง แต่จะเป็นสื่อที่แสดงถึงเนื้อหากว้าง ๆ หรือเนื้อหาที่เคยได้แสดงไว้แล้วในครั้งก่อน ๆ สื่อที่จะใช้ในขั้นนี้ต้องเป็นสื่อที่ง่ายต่อการนำเสนอและใช้เวลาอันสั้น สื่อที่ใช้อาจเป็น แผนภูมิ รูปภาพ บัตรปัญหา เป็นต้น

2. การใช้สื่อขั้นประกอบกิจกรรมการเรียนหรือขั้นดำเนินการสอน ขั้นนี้เป็นขั้นที่สำคัญต่อการเรียนรู้ เพราะหากครูได้กำหนดแบบการสอนไว้ ขั้นนี้ก็จะเป็นขั้นที่จะให้ความรู้ทั้งหลาย ทั้งปวงแก่ผู้เรียน และเป็นการให้เนื้อหาโดยมีวัตถุประสงค์ที่ระบุแน่ชัดลงไปด้วย ในขั้นตอนนี้ อาจจะต้องมีการใช้สื่อหลายอย่างร่วมกัน ซึ่งเรียกว่า สื่อประสม ถ้าหากเป็นการสอนแบบบรรยาย

สื่อก็ต้องเรียงลำดับก่อนหลังไว้ แต่ถ้าเป็นกลุ่มกิจกรรมหรือศูนย์การเรียนรู้เป็นรายบุคคล ก็จะต้องจัดแยกสื่อการสอนไว้เป็นกลุ่ม ๆ การใช้สื่อแต่ละครั้งต้องถูกต้องและชัดเจน สื่อที่ใช้ในชั้นนี้ได้แก่ แผนภูมิ บัตรคำ บัตรประโยค กระดานดำ สไลด์ ภาพ ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

3. การใช้สื่อในชั้นวิเคราะห์ และฝึกปฏิบัติ ในชั้นนี้ผู้เรียนจะเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง ฉะนั้นสื่อในชั้นนี้จะต้องเป็นสื่อที่เป็นประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนได้ขบคิดเพื่อหาทางนำเอาทฤษฎีมาแก้ปัญหา สื่อที่ควรจะนำไปใช้สำหรับชั้นนี้ ได้แก่ บัตรคำถาม สมุดแบบฝึกหัด ประเด็นปัญหา ภาพสถานการณ์ ชุดการสอนกลุ่มกิจกรรม บทเรียนสำเร็จรูป ชุดการสอนรายบุคคล เป็นต้น ในชั้นนี้ควรให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อให้มากที่สุด

4. การใช้สื่อขั้นสรุปบทเรียน สื่อที่จะนำมาใช้ในชั้นนี้จะต้องจัดทำสรุปเนื้อหาให้ครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด และใช้เวลาสั้น สื่อที่ควรนำไปใช้ได้แก่ แผนภูมิ แผ่นป้ายคำลี แถบประโยค แผ่นโปร่งใส สไลด์ เป็นต้น กิจกรรมในการสรุปบทเรียนนี้ครูและนักเรียนอาจเป็นผู้สรุปได้ทั้ง 2 ฝ่าย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา (2541 : 57) กล่าวถึง สื่อที่จำเป็นในการสอน วิชาอิสลามศึกษา มีดังนี้

1. วัสดุอุปกรณ์ อาจแบ่งเป็น 2 ประเภท

1.1 วัสดุประเภทอุปกรณ์การสอนของครู เช่น แผนภูมิการละหมาด ภาพประกอบ อิริยาบทการละหมาด แถบเสียงการอ่านอัล-กุรอาน เป็นต้น

1.2 วัสดุฝึกสำหรับนักเรียน เช่น แผนภูมิพยัญชนะอาหรับที่ใช้ในอัล-กุรอานเพื่อฝึกอ่านและเขียน

2. เอกสารประกอบหลักสูตร เป็นเอกสารที่บอกแนวทางในการจัดการศึกษา ที่ครูสอนอิสลามศึกษาจะต้องทำความเข้าใจและนำไปใช้ประกอบในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่

2.1 หลักสูตรอิสลามศึกษา (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537)

2.2 แผนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ชั้น ป.1-6

2.3 คู่มือการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา

2.4 คู่มือการวัดผลอิสลามศึกษา ชั้น ป.1-6

2.5 แบบกรอกคะแนนการประเมินผลประจำปี อิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา (อส. ป.02/1-6)

2.6 หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา

2.7 คู่มือครูอิสลามศึกษา

2.8 หนังสือเรียนอิสลามศึกษา ป.1-6

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้สรุปว่า พฤติกรรมการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูสอนวิชาอิสลามศึกษา จะมีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของนักเรียนมาก เพราะจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เร็วขึ้นและชัดเจนขึ้น ดังนั้นครูสอนอิสลามจึงต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนจัดหา ผลิต ใช้และเก็บรักษาสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาให้มีคุณภาพและบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

6 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

สิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ การปลูกฝังเจตคติ และค่านิยมที่ดีงามตลอดจนลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ครูผู้สอนอิสลามศึกษา จึงควรจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน

สุพิน บุญชูวงศ์ (2534 : 153) ได้ให้ความหมายของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน เพื่อเสริมให้บรรยากาศการเรียนการสอนเป็นที่น่าสนใจ และจูงใจให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน นอกจากนี้ยังช่วยแก้ปัญหาในการปกครองชั้น และแก้ปัญหาเรื่องวินัยได้อีกด้วย

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2537 : 223) ให้ความหมายไว้ว่า การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อเสริมให้กระบวนการเรียนการสอน ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาตลอดจน สร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน

ฮวด บุญประเสริฐ (2530 : 29) กล่าวว่า การควบคุมชั้นและการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในหลาย ๆ องค์ประกอบที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน ถ้าครูสามารถควบคุมชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศในห้องเรียนได้ จะช่วยให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ถ้าครูควบคุมชั้นเรียนและสร้างบรรยากาศในห้องเรียนไม่ได้ ห้องเรียนจะมีความสับสนยุ่งเหยิง การเรียนการสอนก็จะไม่มีประสิทธิภาพ

สุพิน บุญชูวงศ์ (2534 : 153) ได้กล่าวว่าในการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนมีจุดมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียน
2. เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้
3. เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน ให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

4. เพื่อให้การสอนของครูบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

5. เพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในชั้นเรียนให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียน เช่น การจัดโต๊ะเก้าอี้ให้เรียบร้อย ความเป็นกันเองระหว่างนักเรียนกับครู หรือนักเรียนกับนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ

นอกจากนี้ เจริญใจ บุญยทัต และคณะ (2528 : 136-137) ได้แบ่งประเภทของบรรยากาศในชั้นเรียนและวิธีการจัดไว้ 3 ประเภท คือ

1. บรรยากาศทางวัตถุ การจัดวัตถุต่าง ๆ ในชั้นเรียนทำได้ดังนี้

1.1 โต๊ะครู ควรวางในตำแหน่งที่มองเห็นนักเรียนได้ทั่วถึงกัน และไม่เกะกะในการที่จะใช้ที่ว่างในห้องเรียนอาจจะวางไว้ ณ มุมใดมุมหนึ่งในชั้นเรียน

1.2 โต๊ะเรียนและเก้าอี้ โต๊ะเรียนควรเป็นโต๊ะเดี่ยว และไม่หนักเกินไปสำหรับเคลื่อนย้ายและจัดโต๊ะเป็นรูปต่าง ๆ ตามกิจกรรมการเรียนการสอน นอกจากนั้นควรคำนึงถึงขนาดของโต๊ะเรียนและเก้าอี้ ต้องเหมาะสมกับวัยของนักเรียนด้วย

1.3 กระดาน ชอล์ก ควรมีขนาดกว้างยาวพอสมควร สีที่ทาควรเป็นสีเขียว

1.4 ป้ายนิเทศ มีไว้เพื่อติดข่าวสาร และผลงานของนักเรียน ป้ายนิเทศมักติดไว้ที่ฝาผนังชั้นเรียนด้านหลังหรือสองข้างของกระดานชอล์ก

1.5 ตู้หรือชั้นสำหรับวางของ การทำตู้หรือชั้นวางของรอบ ๆ ชั้นเรียนเพื่อเก็บวัสดุต่าง ๆ เช่น อุปกรณ์การสอน หนังสือต่าง ๆ สมุดแบบฝึกหัด เครื่องใช้ส่วนตัวของนักเรียนได้แก่ แปรงสีฟัน แก้วน้ำ แปรง กล่องอาหาร การเก็บของต่าง ๆ เหล่านี้ควรเก็บเป็นหมวดหมู่ และวางไว้ให้เรียบร้อยสวยงาม เป็นการฝึกนิสัยให้นักเรียนมีระเบียบเรียบร้อย

1.6 ของจริง เช่น สัตว์ พืช โดยเฉพาะชั้นเรียนของเด็กเล็ก ควรนำพืชมาตกแต่งชั้นเรียนให้สวยงาม นอกจากจะได้รับความสดชื่นแล้ว นักเรียนยังได้รับความรู้ในพืชนั้น ๆ

2. บรรยากาศทางสังคม เป็นการจัดให้นักเรียนอยู่ร่วมกันในรูปแบบต่าง ๆ ทำได้ดังนี้

2.1 การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบประชาธิปไตย เป็นบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน รู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนเองและมีเหตุผล บรรยากาศของการเรียนแบบนี้ นักเรียนจะรู้สึกสบายใจสามารถแสดงความคิดเห็นได้

2.2 การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เป็นแบบบังคับ หรือเป็นแบบเผด็จการ บรรยากาศแบบนี้ครูจะเข้มงวด ครูจะเป็นผู้บอกหรือผู้นำกิจกรรมทุกอย่าง นักเรียนจะไม่มีโอกาสคิดหรือทำอะไรตามที่ต้องการ บรรยากาศแบบนี้ นักเรียนจะขาดลักษณะการเป็นผู้นำ และขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.3 การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนแบบตามสบาย เป็นบรรยากาศที่ครูผู้สอนมุ่งสอนให้จบหลักสูตร โดยไม่สนใจนักเรียนว่าจะสนใจเรียนหรือไม่ แต่ผลการเรียนไม่ดีเท่าที่ควร ชั้นเรียนไม่ค่อยเป็นระเบียบ ครูไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้

3. บรรยากาศทางวิชาการ ครูควรจัดชั้นเรียนให้มีบรรยากาศทางวิชาการเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ครูควรนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอน สื่อการสอนจะช่วยให้ นักเรียนรู้และเข้าใจเร็วจำได้ง่ายและจำได้นาน ดังนั้นครูควรนำสื่อการสอนที่นำมาจัดชั้นเรียนให้มีบรรยากาศทางวิชาการดังนี้

3.1 บัตรคำ แผนภูมิ และแผนผัง ซึ่งเมื่อครูได้ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนแล้ว ครูควรนำมาคิดไว้ในชั้นเรียนประมาณ 2 สัปดาห์ เพื่อทบทวนความจำ และเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจศึกษาเพิ่มเติมอีกด้วย

3.2 ภาพ ภาพที่นำมาคิดในชั้นเรียนนี้ควรเป็นภาพถ่าย ภาพพิมพ์ และภาพขยายที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในวิชาต่าง ๆ ควรเลือกภาพที่มีขนาดใหญ่พอสมควร ชัดเจนมีสีสันที่สวยงาม และภาพที่นำมาคิดนี้ควรจะมีการหมุนเวียนเปลี่ยนไปตามเนื้อเรื่องของบทเรียนแต่ละบท ทั้งนี้ควรคำนึงถึงการติดให้สวยงามน่ามอง ได้สัดส่วนด้วย

3.3 การจัดป้ายนิเทศ ครูและนักเรียนควรร่วมมือกันแต่งป้ายนิเทศให้สอดคล้องกับบทเรียนต่าง ๆ

3.4 นำผลงานดีเด่นของนักเรียนมาแสดงเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและเป็นการจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจที่ผลิตผลงานของตนขึ้นมาบ้าง

3.5 ควรจัดให้มีมุมต่าง ๆ ในชั้นเรียน เช่น มุมทักษะ มุมสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต มุมสร้างเสริมลักษณะนิสัย มุมการงานพื้นฐานอาชีพ และมุมหนังสือ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัด

กรมวิชาการ (2534 : 89-93) ได้กล่าวถึงลักษณะของห้องเรียนตามแนวหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ว่า ไม่สามารถจะใช้สูตรตายตัวได้ว่าจะต้องทำอย่างนั้นอย่างนี้ห้องเรียนเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนใช้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ทั้งวิชาความรู้ การฝึกความคิดการปฏิบัติ และการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น เป็นสถานที่ปฏิบัติกิจกรรมส่วนตัว กิจกรรมที่ นักเรียนสนใจหาความสนุกสนานเพลิดเพลินและใช้เป็นที่พักผ่อนยามว่าง ดังนั้นการจัดบรรยากาศในห้องเรียนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ด้านความรู้สึกลูกที่ให้เกิดแก่ผู้เรียน การที่ผู้เรียนใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในห้องเรียนเพื่อปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ถ้าอยู่ด้วยความพอใจ มีความสุข จะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เป็นอย่างมาก ดังนั้นครูจะต้องหาทางช่วยเหลือผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้

1.1 ให้ความรักความอบอุ่นกับผู้เรียนโดยการเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดให้ความสนใจ แสดงความจริงใจ สร้างความเป็นมิตร เป็นกันเอง เมตตาปราณีต่อผู้เรียน พร้อมทั้งจะให้คำปรึกษา แนะนำและอบรมสั่งสอน มีความยุติธรรม ซื่อสัตย์ เป็นตัวอย่างที่ดีในทุก ๆ ด้าน

1.2 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง โดยการจัดกิจกรรมที่เน้นเรื่อง กระบวนการต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นช่วยให้ผู้เรียนเกิดความท้าทายต้องการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ลงมือ ปฏิบัติกิจกรรมและแก้ปัญหาด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นตัวของตัวเอง ควรปฏิบัติดังนี้

1.2.1 ฝึกกระบวนการคิดและแสดงออก โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดง ความคิดเห็น ครูต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนแสดงให้ผู้เรียนเห็นว่าความรู้เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้

1.2.2 ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มครูควรฝึกให้นักเรียนทำงาน โดยใช้ทักษะ กระบวนการกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น ใช้ความรู้ความคิด ความสามารถ ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ สร้างมนุษยสัมพันธ์อันดี และได้ผลงานนำมาสู่ความภาคภูมิใจในกลุ่มและตนเอง

1.2.3 ใช้ประชาธิปไตยในห้องเรียน ฝึกให้นักเรียนใช้วิธีการแบบประชาธิปไตย คือต้องเป็นผู้มีคารวะธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม ให้ผู้เรียนรู้จักปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตน และรู้จักเคารพสิทธิของบุคคลอื่น

1.2.4 ปฏิบัติตามระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติในห้องเรียนครูและนักเรียนควร ช่วยกันวางระเบียบหรือข้อควรปฏิบัติไว้ให้ทุกคนปฏิบัติ ระเบียบดังกล่าว ควรวางไว้เป็นกลาง ๆ และเอื้อต่อความต้องการนำไปปฏิบัติโดยไม่ลำบากมากนัก

2. การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน ได้แก่ การจัดตกแต่งห้องเรียนการจัดที่นั่ง วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ การจัดมุมเสริมความรู้และอื่น ๆ การจัดสภาพแวดล้อม ในห้องเรียนที่จะเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้จะต้องยึดหลักการที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอตาม ความจำเป็นของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพของสิ่งเร้า เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ในสิ่งใหม่ ๆ การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนควรจัดดังนี้

2.1 การจัดที่นั่งของผู้เรียน ควรคำนึงถึงทางที่ผู้เรียนจะต้องใช้เดินไปมาหากัน และความคล่องตัวในการเคลื่อนย้ายในการปฏิบัติกิจกรรม การจัดที่นั่งอาจเป็นที่นั่งรายบุคคลหรือ เป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 การจัดห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ ห้องเรียนที่ดีเปรียบเสมือนบ้านที่ดี ผู้อยู่อาศัยจะอยู่อย่างมีความสุข การจัดห้องเรียนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะเป็นการปลูกฝังนิสัยที่ดีให้แก่ผู้เรียน การจัดห้องเรียนควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

2.2.1 สภาพห้องเรียนต้องอยู่ในสภาพที่ดีและใช้การได้ เป็นสัดส่วนมีความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.2 ขนาดของเรียนต้องกว้างขวางพอเหมาะกับจำนวนผู้เรียน และมีเนื้อที่เพียงพอในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2.3 สุขลักษณะของห้องเรียน ห้องเรียนควรเป็นห้องที่มีอากาศ ถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างพอเหมาะ ปราศจากสิ่งรบกวนต่าง ๆ เช่น เสียง กลิ่น ควัน เป็นต้น

2.2.4 การจัดตกแต่งห้องเรียน เมื่อมีห้องเรียนที่มีขนาดและลักษณะเหมาะสมแล้ว ห้องเรียนควรจะได้รับตกแต่งดังนี้

2.2.4.1 มุมหนังสือในห้องเรียนควรมีหนังสือไว้ให้ผู้เรียนได้อ่าน จะช่วยให้ผู้เรียนอ่านคล่อง มีความรู้กว้างขวาง และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ควรหาหนังสือหลายประเภทที่มีความยากง่ายพอเหมาะกับวัยผู้เรียน มีการจัดอย่างเป็นระเบียบ สะดวกในการหยิบอ่าน

2.2.4.2 สื่อการเรียนการสอนและวัสดุต่าง ๆ สื่อประเภทหนังสือเรียน อาจรวมอยู่กับมุมหนังสือหรือแยกต่างหากก็ได้ อุปกรณ์ที่ใช้ประจำ เช่น บัตรคำ แผนภูมิ ภาพพลิก ฯลฯ ให้อัดไว้ให้เป็นระเบียบ อุปกรณ์ที่ใช้แล้วไม่ควรติดหรือแขวนไว้นานจนลึบ เกมหรืออุปกรณ์การคิดคำนวณต่าง ๆ อาจจัดไว้ที่หนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนเล่นยามว่าง ซึ่งอาจเรียกว่ามุมฝึกสมอง หรือเรียกชื่ออื่น ๆ ก็ได้ สำหรับวัสดุสิ้นเปลืองต่าง ๆ เช่น กระดาษสี กาว ควรจัดไว้เป็นสัดส่วน สะดวกต่อการหยิบใช้ ครูควรฝึกนิสัยการจัดเก็บให้แก่นักเรียนด้วย ห้องเรียนด้วย ห้องเรียนจะได้ดูเป็นระเบียบ

2.2.4.3 เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น เช่น อุปกรณ์การทำความสะอาดห้อง ควรจัดไว้ให้เป็นที่เป็นทาง เช่นตามมุมหรือฝาผนังห้องเรียน

2.2.4.4 มุมเสริมกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ควรจัดไว้ตามความจำเป็น ได้แก่ มุมคณิตศาสตร์ มุมภาษาไทย เป็นต้น

2.2.4.5 การแสดงผลงานนักเรียน ครูควรจัดให้มีการแสดงผลงานนักเรียนในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ และมีกำลังใจในการเรียนต่อไป

2.2.4.6 การจัดที่นอนกระสังค์ในยามว่าง ผู้เรียนอาจใช้ห้องเป็นสถานที่

พักผ่อนทำงานที่ครุมอบหมาย อ่านหนังสือจากมุมหนังสือ หรือนั่งสนทนากัน ห้องเรียนที่ดีควรจัดสถานที่ไว้ ให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวเท่าที่จะสามารถทำได้ บริเวณนี้อาจเรียกว่า มุมอ่านหนังสือ มุมสงบ หรือที่เอนกประสงค์ก็ได้

2.2.4.7 การประดับตกแต่งห้องเรียน ควรได้มีการตกแต่งอย่างพอเหมาะ ไม่ตกแต่งมากเกินไป ควรคำนึงถึงหลักความเรียบง่าย เป็นระเบียบ ประหยัดและสวยงาม

การจัดห้องเรียนโดยใช้อุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ ตามที่กล่าวมานี้ ควรจัดให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย น่าดู อยู่ในตำแหน่งหรือบริเวณที่พอเหมาะและเอื้อต่อประโยชน์ใช้สอย ทั้งนี้การจัดขึ้นอยู่กับสภาพความเป็นไปได้และความเหมาะสมของห้องเรียน วัสดุที่ใช้ และความสามารถในการจัดของครู ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องจัดให้ครบทุกอย่าง

นอกจากนี้ การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนในการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้น ครูผู้สอน ควรจัดให้มีมุมอิสลามศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน อาจหารูปภาพ แผ่นภูมิ หรือหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนได้ศึกษาเพิ่มเติมจากในตำราเรียน และนอกจากนี้ในโรงเรียน ควรจะมีห้องละหมาดสำหรับนักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมพร้อม ๆ กัน ควรตกแต่งห้องดังกล่าวให้สะอาดและเหมาะสมที่จะประกอบศาสนกิจ การเข้าไปใช้ห้องดังกล่าวควรจะมีกฎระเบียบสำหรับเป็นแนวปฏิบัติร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน จุดเน้นที่สำคัญที่สุดนั้นคือครูจะต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนสนใจและกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ต่อไป

(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 68-69)

สรุปว่า การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูผู้สอนอิสลามศึกษาจะต้องปฏิบัติ เพราะการจัดบรรยากาศที่ดีและเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนนั้น จะทำให้นักเรียนสนใจและตั้งใจเรียน ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น สำหรับการสอนวิชาอิสลามศึกษานั้นจำเป็นต้องจัดห้องเฉพาะสำหรับนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติศาสนกิจตามที่หลักสูตรกำหนดไว้

7 การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลในปัจจุบัน จะต้องมีการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นการทดสอบความสามารถในการปฏิบัติงานของนักเรียน เป็นการประเมินการกระทำการแสดงออกในหลาย ๆ ด้าน ตามสภาพความเป็นจริงทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งจะอยู่บนพื้นฐานของเหตุการณ์ในชีวิตจริง ยึดการปฏิบัติเป็นสำคัญ และสัมพันธ์กับการเรียนการสอน เน้นพัฒนาการของนักเรียนและประสิทธิภาพการเรียนการสอนโดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างนักเรียน ครู ผู้ปกครอง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.ค : 94)

อาม่า บุญช่วย (2537 : 128) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลดังนี้

การวัดผล (Measurement) คือ การกำหนดหน่วยให้แก่ปริมาณที่มีอยู่ อาจเป็นการสังเกตของครู ตารางตรวจสอบพฤติกรรมหรือข้อสอบ

การประเมินผล(Evaluation) คือ การนำผลที่วัดได้มาหาคคุณค่า การประเมินผลควรรวมถึงการวิเคราะห์จุดมุ่งหมายตลอดจนพิจารณาถึงปริมาณของคุณสมบัติที่จะวัดได้ เช่น เก่งหรือไม่เก่ง ดีหรือไม่ดี

ส่วนปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 199) ได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลดังนี้

การวัดผล(Measurement) เป็นกระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุ สิ่งของ หรือบุคคลตามความมุ่งหมายและเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น ๆ

การประเมินผล(Evaluation) เป็นการพิจารณาคัดสินเกี่ยวกับคุณภาพ คุณค่า ความจริง และการกระทำบางทีขึ้นอยู่กับการวัดเพียงอย่างเดียว เช่น คะแนนสอบ

ดังนั้น การวัดผลและประเมินผล หมายถึง การกำหนดค่าหรือตัวเลขให้กับสิ่งต่าง ๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ได้มาโดยวิธีต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตรวจสอบ แล้วนำค่าหรือตัวเลขนั้นมาพิจารณาคัดสินให้คุณค่าต่อสิ่งนั้น ๆ ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบันต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพความจริงของนักเรียน ดังนั้นการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนจึงต้องประเมินความสามารถของผู้เรียน จากการปฏิบัติจริงและสถานการณ์จริงของผู้เรียน

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา (2542 : จ) ได้เสนอลักษณะของการประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง มีดังนี้

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อม ๆ กันกับการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียน
2. เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมสำคัญซึ่งแสดงออกมาจริง
3. ให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
4. เน้นการพัฒนานักเรียนและการประเมินนักเรียน
5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานเหตุการณ์ในชีวิตจริง เอื้อต่อการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง
6. มีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติทุกอิริยาบถ ทั้งที่โรงเรียน บ้านและชุมชนอย่างต่อเนื่อง เหมือนการแข่งขันกีฬาเป็นฤดูกาลที่มีการเก็บคะแนนตลอดฤดูกาลไม่ใช่แพ้คัดออก
7. เน้นคุณภาพของงาน ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ ความสามารถหลาย ๆ ด้าน
8. เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง เช่น การวิเคราะห์ สังเคราะห์
9. สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

วิธีการประเมินตามสภาพที่แท้จริง

1. การสังเกต เป็นวิธีการประเมินพฤติกรรมที่ง่าย สามารถทำได้ทุกเวลา ทุกสถานการณ์ ทั้งแบบมีเครื่องมือ และไม่มีเครื่องมือสังเกต
2. การสัมภาษณ์ ควรมีการเตรียมคำถามล่วงหน้าที่จะเข้าใจง่าย ซึ่งกระทำได้ทั้งการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
3. บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง เป็นการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถและคุณลักษณะพฤติกรรม
4. แบบทดสอบวัดความสามารถจริง (Authentic test) เป็นคำถามลักษณะปลายเปิด เน้นให้นักเรียนตอบสนองข้อคำถามในลักษณะการนำความรู้ไปใช้หรือสร้างความรู้ใหม่จากความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์เดิมจากสถานการณ์จำลองที่คล้ายคลึงหรือเลียนแบบสภาพจริง โดยให้มีระดับของสภาพจริงสูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และมีลักษณะสำคัญของแบบทดสอบวัดความสามารถจริง ดังนี้
 - 4.1 ครอบคลุมและเป็นตัวแทนสิ่งที่ต้องการวัด
 - 4.2 เป็นปัญหาที่มีความหมายต่อนักเรียนและเลียนแบบสภาพจริง
 - 4.3 เปิดโอกาสให้บูรณาการความรู้ ความสามารถหลาย ๆ ด้าน และใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง
 - 4.4 ตอบสนองสถานการณ์ได้หลายรูปแบบ
 - 4.5 คำตอบถูกมีหลายคำตอบ
 - 4.6 เกณฑ์การให้คะแนนตามความสมบูรณ์ของพฤติกรรม
 - 4.7 เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดและเขียนคำตอบเอง
5. การรายงานตนเอง เป็นการให้นักเรียนพูดหรือเขียนบรรยายสะท้อนความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก ความต้องการ วิธีการทำงาน และคุณลักษณะของผลงาน
6. แฟ้มสะสมผลงานดีเด่น (Portfolio) เป็นตัวอย่างผลงานดี ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง ที่เลือกเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อใช้แสดงความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะ ความสนใจ ความถนัด ความพยายาม ความก้าวหน้า ความสำเร็จในเรื่องหนึ่งหรือมากกว่า การวัดและประเมินผลวิชาอิสลามศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 75-78) ได้เสนอแนวทางปฏิบัติ ในการวัดผลและประเมินผลวิชาอิสลามศึกษา ดังนี้

ลักษณะการประเมินผลการเรียนรู้

พฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลักสูตรต้องให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และ

มีคุณลักษณะต่าง ๆ มี 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ที่ครูต้องประเมินตามระยะเวลาที่เหมาะสม 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินผลก่อนเรียน เป็นการตรวจสอบความรู้พื้นฐาน และทักษะเบื้องต้นของผู้เรียนมีความรู้หรือทักษะพื้นฐานยังไม่เพียงพอ ครูจะต้องจัดกิจกรรมหรือสอนซ่อมเสริมให้แก่ผู้เรียนจนมีความสามารถที่จะเรียนรู้ต่อไปได้
 2. การประเมินผลระหว่างเรียนหรือการประเมินผลระหว่างภาค เป็นการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้พัฒนา และเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดหรือไม่ โดยครูประเมินผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแผนการสอน แล้วเก็บผลการประเมินสะสมไว้เพื่อประเมินจุดประสงค์การเรียนรู้ในอศ.ป.02 หรือ จุดประสงค์การเรียนรู้ ในป.02 ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หรือกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เมื่อสิ้นปีการศึกษาที่จะมีการสรุปผลการประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนของผู้เรียนต่อไป ถ้าพบว่า ผู้เรียนคนใดไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ตามแผนการสอน หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ใน อศ.ป.02 หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ในป.02 แสดงว่าผู้เรียนมีพัฒนาการไม่เป็นไปตามจุดประสงค์ที่ต้องการ ครูจะต้องวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อบกพร่อง และปัญหาของผู้เรียน เพื่อกำหนดวิธีการสอนซ่อมเสริมหรือปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูต่อไป
 3. การประเมินผลปลายภาคหรือปลายปี เป็นการตรวจสอบโดยภาพรวมที่ผู้เรียนเรียนมาตลอดทั้งภาคเรียนหรือตลอดปี เพื่อดูว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่สำคัญตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ เนื่องจากช่วงเวลาของการประเมินนี้เป็นช่วงเวลาสั้น ๆ และมีเวลาจำกัด ครูจึงต้องเลือกจุดประสงค์ที่สำคัญ ๆ จากจุดประสงค์ทั้งหมดที่ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มาประเมิน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือหลาย วิธี ซึ่งผลการประเมินปลายภาคหรือปลายปีนั้นจะมีการนำไปสรุปเพื่อตัดสินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป การประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ อศ.ป. 02
- หลักสูตรอิสลามศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2537 เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มลักษณะนิสัย ดังนั้น การประเมินผลการเรียนรู้จึงต้องดำเนินการภายใต้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีจุดประสงค์ สำคัญ 2 ประการ คือ
1. เพื่อนำผลไปปรับปรุงการเรียนการสอนของครู
 2. เพื่อนำผลการประเมินไปตัดสินผลการเรียน
- สำหรับการประเมินจุดประสงค์ในอศ.ป.02 เมื่อครูประเมินผลการเรียนรู้ตามแผนการสอน

ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ในอศ. ป.02 แล้วก็เก็บสะสมผลการประเมินนั้น เมื่อสิ้นภาคเรียนสรุปผลการประเมินสะสม และบันทึกลงในจุดประสงค์การเรียนรู้ลงในอศ.ป.02 แล้วนำผลนั้นไปบันทึกลงใน ป.02 ที่ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มลักษณะนิสัย และเมื่อสิ้นปีการศึกษาที่ใช้ผลการประเมินในป.02 เป็นเกณฑ์หนึ่งของการตัดสินผลการเรียน

วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะของผู้เรียนเพื่อสรุปว่าบุคคลนั้นมีความรู้ระดับใด เก่งหรืออ่อน ดีและไม่ดี เป็นการปฏิบัติที่ค่อนข้างยาก เพราะเป็นสิ่งที่ประเมินมีลักษณะเป็นนามธรรม ดังนั้นการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนต้องอาศัยการตรวจสอบหลาย ๆ ครั้ง ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย และมีระยะเวลาการประเมินที่เหมาะสม จึงทำให้การประเมินและการตัดสินใจใกล้เคียงที่สุด

วิธีการประเมินและเครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ที่ครูเลือกจะต้องมีความสอดคล้องกันและเหมาะสมกับพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ และใช้เครื่องมือการประเมินหลายลักษณะ ได้แก่ แบบสังเกต แบบสอบถาม แบบสำรวจรายการ แบบจัดอันดับคุณภาพ แบบบันทึกรายการ ระเบียบพฤติกรรม แบบทดสอบ เป็นต้น ดังนั้นครูสามารถเลือกวิธีการประเมินหลายวิธีและเครื่องมือการประเมินหลายรูปแบบ สำหรับใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และหากครูเลือกใช้ได้เหมาะสมแล้ว ผลการประเมินจะใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด ครูสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนของครู และพัฒนาผู้เรียนที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนนั้นครูสอนอิสลามศึกษาต้องประเมินตามสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน โดยครอบคลุมด้านความรู้ การปฏิบัติ และด้านเจตคติ ซึ่งครูจะต้องใช้วิธีการประเมินหลาย ๆ วิธี และกระทำหลาย ๆ ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชาอิสลามศึกษาที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดแก่ผู้เรียน ซึ่งครูผู้สอนจะได้แน่ใจว่าสิ่งที่ต้องการปลูกฝังนั้นได้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนจริง ๆ

ครูสอนอิสลามศึกษา

ครูสอนอิสลามศึกษา หมายถึง บุคคลภายนอกที่ได้รับคัดเลือกให้เข้ามาสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด

ฝ่ายโครงการพิเศษโครงการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (ม.ป.ป.ก. : 13-15) ได้กำหนดหลักเกณฑ์การเปิดสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาดังนี้

1. เป็นโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือจังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และจังหวัดสงขลา (อำเภอสะบ้าย้อย เทพา จะนะ สะเดา และอำเภอนาทวี)
2. โรงเรียนที่จะเปิดสอนศาสนาอิสลาม จะต้องมึนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนและนับถือศาสนาอิสลามตั้งแต่ร้อยละ 50 ขึ้นไป
3. ประชาชนในพื้นที่มีความสนใจ และต้องการให้มีการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา

1 หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกครูสอนอิสลามศึกษา

ในการสรรหาหรือคัดเลือกครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยคณะกรรมการในพื้นที่ปฏิบัติการตามโครงการพิเศษ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้กำหนดกระบวนการสรรหา คัดเลือก และการแต่งตั้งดังนี้

1. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิ์สมัครเข้ารับการคัดเลือก
 - 1.1 เป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม
 - 1.2 มีวุฒิสามัญไม่ต่ำกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า
 - 1.3 มีวุฒิทางศาสนาอิสลามไม่ต่ำกว่าชั้นปีที่ 7 (มตะวัสซีเตาะห์) ตามหลักสูตรอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
 - 1.4 ผู้ชายต้องผ่านการเกณฑ์ทหารมาแล้ว ผู้หญิงอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์
 - 1.5 จะต้องมีความประพฤติตามกฎ ก.ค.
 - 1.6 เป็นผู้มีร่างกายแข็งแรง ไม่เป็นโรคร้ายแรงตามกฎ ก.ค.
 - 1.7 จะต้องมิถูกลำเนาอยู่ในเขตที่สมัครไม่น้อยกว่า 6 เดือน
2. หลักสูตรการคัดเลือก มี 3 ภาค รวม 150 คะแนน
 - 2.1 ภาควิชาความรู้ (50 คะแนน)
 - 2.1.1 ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทย
 - 2.1.2 ความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม
 - 2.2 การสอบสัมภาษณ์ (50 คะแนน)
 - 2.3 การประเมินคุณสมบัติ ประเมินเกี่ยวกับ (50 คะแนน)

- 2.3.1 อายุตัว
- 2.3.2 วุฒิสามัญและวุฒิอื่น ๆ
- 2.3.3 วุฒิทางศาสนา
- 2.3.4 วุฒิทางครู
- 2.3.5 ภูมิลำเนา

สำหรับองค์ประกอบในการประเมินแสดงไว้ ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 องค์ประกอบการประเมินคุณสมบัติเพื่อคัดเลือกบุคคลเข้าเป็นครูสอนอิสลามศึกษา

ที่	รายการ	เกณฑ์	คะแนน
1.	อายุตัว	20-25 ปี	6
		26-30 ปี	8
		31 ปีขึ้นไป	10
2.	วุฒิสามัญและวุฒิอื่น ๆ	มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	6
		มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	8
		วุฒิอื่น ๆ ที่สูงกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย	10
3.	วุฒิทางศาสนา	ชั้นปีที่ 7	6
		ชั้นปีที่ 8	8
		ชั้นปีที่ 9 ขึ้นไป	10
4.	วุฒิทางครู	ไม่มีวุฒิทางครู	6
		อนุปริญญาหรือต่ำกว่าอนุปริญญา	8
		ปริญญาตรี	10
5.	ภูมิลำเนา	ในจังหวัด	6
		ในอำเภอ/กิ่งอำเภอที่โรงเรียนตั้งอยู่	8
		ในหมู่บ้านหรือตำบลที่โรงเรียนตั้งอยู่	10

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป.ก : 15

3. เกณฑ์การตัดสิน

3.1 ทุกคนจะต้องเข้ารับการคัดเลือกทั้ง 3 ภาค

3.2 ผู้สมัครจะต้องได้คะแนนในแต่ละภาควิชา ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 และได้

คะแนนรวมไม่น้อยกว่า 50 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์การคัดเลือก

- 3.3 บุคคลที่ได้คะแนนสูงสุด จะได้เป็นครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนที่สมัคร
- 3.4 การคัดเลือกครั้งนี้ไม่มีการขึ้นบัญชีสำรอง
- 3.5 การประกาศผลการคัดเลือกของคณะกรรมการเป็นการยุติ
4. แนวดำเนินการสรรหาครูสอนอิสลามศึกษา
- 4.1 สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ ดำเนินการประกาศรับสมัคร และประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิ์สอบ
- 4.2 แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการสอบภาคความรู้ การสอนสัมภาษณ์และประเมินคุณสมบัติ
- 4.3 ดำเนินการสอบคัดเลือก
- 4.4 ประกาศรายชื่อผู้สอบผ่านการคัดเลือก
- 4.5 ฝ่ายโครงการพิเศษของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประจำเขต เขตการศึกษา 2 ร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการปฐมนิเทศอบรมความรู้แก่ครูสอนอิสลามศึกษา
- 4.6 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดดำเนินการแต่งตั้งครูสอนอิสลามศึกษา
- ทั้งนี้ ในการสรรหาครูสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาดังกล่าว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแต่ละจังหวัด อาจพิจารณาปรับวิธีการสรรหา และเกณฑ์การประเมินคุณสมบัติได้ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

2 ประเภทของครูสอนอิสลามศึกษา

ครูสอนอิสลามศึกษาเป็นบุคคลภายนอกที่ได้รับการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนั้นๆ ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อเข้ามาทำหน้าที่สอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา เนื่องจากตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้กำหนดคุณสมบัติไว้ข้อหนึ่งคือ มีวุฒิสามัญไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า จึงทำให้ครูสอนอิสลามศึกษามีวุฒิการศึกษาสายสามัญแตกต่างกันดังนี้

1. ครูสอนอิสลามที่มีวุฒิศู ได้แก่บุคคลภายนอกที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อเข้ามาทำหน้าที่สอนวิชาอิสลามศึกษา โดยสำเร็จการศึกษาสายสามัญในสาขาวิชาชีพครู
 2. ครูสอนอิสลามศึกษาที่ไม่มีวุฒิศู ได้แก่บุคคลภายนอกที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่สอนวิชาอิสลามศึกษา ที่ไม่สำเร็จการศึกษาสายสามัญสาขาวิชาชีพครู
- จากความแตกต่างในด้านวุฒิการศึกษา ทำให้ครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิศูบางส่วน

ได้รับการบรรจุแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูในโรงเรียนที่มีตำแหน่งว่าง ตามหนังสือสั่งการของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู ที่ ศร 1505/14635 ลงวันที่ 21 กันยายน 2536 เรื่อง การอนุมัติคัดเลือกวิทยากรอิสลามศึกษาเป็นข้าราชการครู สำหรับครูสอนอิสลามศึกษาที่มีวุฒิศึกษาอีกส่วนหนึ่งกับครูสอนอิสลามศึกษาที่ไม่มีวุฒิศึกษาให้บรรจุเป็นลูกจ้างประจำตามอัตราที่ได้รับการจัดสรรส่วนหนึ่ง ตามหนังสือสั่งการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ศช 1181/3101 ลงวันที่ 15 มีนาคม 2542 เรื่องลูกจ้างประจำตำแหน่งครูสอนศาสนาอิสลาม 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนครูสอนอิสลามศึกษาที่เหลือก็ให้เป็นลูกจ้างรายชั่วโมงเหมือนเดิม

3 หน้าที่ของครูสอนอิสลามศึกษา

นอกจากนี้ฝ่ายโครงการพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

(ม.ป.ป.ก : 17) ยังได้กำหนดหน้าที่ของครูสอนอิสลามศึกษาไว้ดังนี้

1. ต้องปฏิบัติศาสนกิจในชีวิตประจำวันเป็นแบบอย่างแก่ชุมชน
2. ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนที่ทำการสอนอยู่ จะต้องเชื่อฟัง และปฏิบัติตามที่ผู้บริหารสั่ง มอบหมาย หรือแนะนำซึ่งชอบด้วยระเบียบ กฎหมาย และอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับครูประจำการและลูกจ้างประจำโดยอนุโลม
3. ต้องแต่งกายให้สุภาพ เรียบร้อย
4. ต้องจัดทำแผนการสอนหรือบันทึกการสอนล่วงหน้าก่อนทำการสอนและให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ได้รับมอบหมายตรวจสอบ และลงชื่อทุกครั้งก่อนทำการสอนอย่างน้อย 1 วัน แล้วเก็บรวบรวมไว้เป็นหลักฐาน
5. ต้องใช้ภาษาไทยในการดำเนินการสอน
6. ครูสอนอิสลามศึกษาที่มีชั่วโมงสอนตั้งแต่สัปดาห์ละ 16 ชั่วโมงขึ้นไป ต้องปฏิบัติงานอยู่ที่โรงเรียนตลอดเวลา เช่นเดียวกับข้าราชการครู เว้นแต่ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด พิจารณานุมัติให้ไปทำการสอนที่โรงเรียนอื่นด้วย
7. ครูสอนอิสลามศึกษาที่มีชั่วโมงสอนน้อยกว่า 16 ชั่วโมง ให้ปฏิบัติงานที่โรงเรียนเฉพาะที่มีชั่วโมงสอนก็ได้ แต่ต้องไปถึงโรงเรียนก่อนชั่วโมงสอนอย่างน้อย 30 นาที
8. ให้ครูสอนอิสลามศึกษาจัดทำกำหนดการปฏิบัติงานรายวัน ตามแบบ สอ. 4 แล้วให้ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ได้รับมอบหมายตรวจสอบ ลงชื่อทุกครั้งก่อนที่จะทำการสอนอย่างน้อย 1 วัน แล้วเก็บรวบรวมไว้เป็นหลักฐาน
9. ครูสอนอิสลามศึกษา ต้องให้การสนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งไม่ขัดกับหลักการของศาสนาอิสลามที่โรงเรียนและชุมชนจัดขึ้น

10. เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับศาสนาและวัฒนธรรม และทำหน้าที่ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาในการประสานงานในเรื่องต่าง ๆ ตามที่ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมาย
 11. ประชาสัมพันธ์งานที่เกี่ยวข้องกับอิสลามศึกษาของโรงเรียนให้ชุมชนหรือผู้ปกครองได้รับทราบ
 12. ครูสอนอิสลามศึกษา ต้องจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร กำหนดและรวบรวมหลักฐานไว้ทุกครั้ง เช่นเดียวกับการปฏิบัติงานของครูประจำการในโรงเรียน
- สรุปได้ว่า ครูสอนวิชาอิสลามศึกษาเป็นบุคคลภายนอกที่ได้รับคัดเลือกตามหลักเกณฑ์ การคัดเลือกโดยจะต้องมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ เพื่อเข้ามาทำหน้าที่สอนวิชาอิสลามศึกษาใน โรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านวุฒิการศึกษา มีทั้งที่มีวุฒิกูและไม่มีวุฒิกู ซึ่งมีผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา

ความสัมพันธ์ระหว่างกรณีเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอน อิสลามศึกษา

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายตามหลักสูตร จำเป็นต้องอาศัย กระบวนการที่สำคัญ 3 กระบวนการ คือ กระบวนการบริหารการศึกษา กระบวนการเรียน การสอน และกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งจะต้องกระทำไปพร้อม ๆ กันทั้ง 3 กระบวนการ การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น ประกอบกับในสภาพปัจจุบันครูยังมีปัญหาและข้อจำกัดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลาย ประการ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนจำนวนไม่น้อยยังไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายทางหลักสูตร เพื่อให้ นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดีขึ้น จึงเห็นสมควรจัดให้มีระบบการนิเทศการศึกษาให้ทั่วถึง ทุกโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนใช้กระบวนการกระตุ้นช่วยเหลือทำทนาย ริเริ่ม ร่วมทำ สนับสนุนครู ให้มีการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้สูงขึ้น ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์เป็นผู้มีบทบาทในฐานะ ผู้นิเทศเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้นและ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ , 2542 : 1-2)

ครุรักษ์ ภิมรัักษ์ (2538 : 12) ได้กล่าวว่า การนิเทศการสอน เป็นพฤติกรรมที่มุ่งให้ ความช่วยเหลือในการปรับปรุงพฤติกรรมการสอนให้ดียิ่งขึ้นและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยใช้ กระบวนการต่าง ๆ ภายใต้การปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างผู้นิเทศและครู ทั้งนี้เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนการสอน

แฮริส (Harris, 1985 : 10) คราจิวิสกี้ มาร์ตินและวาลเดิน (Krajewski, Martin and Walden, 1983 : 97) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การนิเทศการสอนในโรงเรียนจะช่วยปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในด้านการเรียนการสอนเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 :1-2) ได้กำหนดให้มีการนิเทศการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและใช้การนิเทศ 100 % เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง ต่อเนื่องและมีคุณภาพ จุดมุ่งเน้นสำคัญ คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติทุกโรงเรียนได้รับการนิเทศอย่างทั่วถึง มีความต่อเนื่องและมีคุณภาพ

นอกจากนี้ก็ยังได้กำหนดให้ผู้บริหารทุกระดับกำกับติดตามให้เกิดกระบวนการนิเทศให้เป็นไปตามเป้าหมายโดยนิเทศในเรื่องต่อไปนี้

1. การนำหลักสูตรไปใช้และจุดเน้นของแต่ละกลุ่มประสบการณ์และรายวิชา
2. สื่อการเรียนการสอน
3. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง
4. การวัดและประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง
5. การพัฒนามาตรฐานท้องถิ่น และการพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542 : 53) ได้กล่าวอีกว่าการนิเทศการติดตามผลเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนให้มีการพัฒนาและเป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับจึงควรมอบหมายและจัดให้บุคลากรที่รับผิดชอบ เช่น ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ ได้มีการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือครูในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 3) ได้มีการวิเคราะห์สาเหตุของตัวครูที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องหาวิธีการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาให้ครูมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้ก็คือ การนิเทศการสอนภายในโรงเรียน เพราะการนิเทศโดยบุคคลในโรงเรียน เป็นกระบวนการที่ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

สังัด อุทรานันท์ (2530ก : 24) ได้ศึกษาสังเคราะห์งานวิจัยทางการนิเทศการศึกษาในประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานนิเทศบุคลากรประจำการ พบว่า ผลที่เกิดขึ้นจาก

โครงการการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนจะได้แก่ ครูได้พัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้สูงขึ้น มีความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานกลุ่มมากขึ้น มีความมั่นใจในตนเอง ช่วยเหลือตัวเองในการจัดการเรียนการสอน มีความสามัคคีและประสานสัมพันธ์กันมากขึ้น

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต (2535 : 75) ทำการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในกลุ่มโรงเรียน พบว่า กลุ่มโรงเรียนที่อยู่ในโครงการทดลองมีแนวโน้มของความก้าวหน้าของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มโรงเรียนที่อยู่นอกโครงการ ทั้งนี้ปัจจัยด้านความเอาใจใส่ของครูผู้สอน การนิเทศภายในของผู้บริหารโรงเรียนเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 53) ได้กล่าวถึงการนิเทศการติดตามผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยให้ครูผู้สอนวิชาอิสลามศึกษาให้มีการพัฒนาและเป็นไปตามจุดหมายของหลักสูตร หน่วยงานทุกระดับจึงควรมอบหมายให้บุคลากรที่รับผิดชอบ เช่นผู้บริหาร ศึกษาานิเทศก์ ได้มีการนิเทศติดตามผลการจัดการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียน เพื่อช่วยเหลือครูในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล

จะเห็นได้ว่าการสอนของผู้บริหารโรงเรียน เป็นกระบวนการที่ทำให้ครูปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพฤติกรรมการสอนให้ดีขึ้น ซึ่งเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหารจะต้องทำการนิเทศอย่างเป็นระบบ ทั้งถึง ต่อเนื่อง และมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาการสอนของครูให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้สูงขึ้น และบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการนิเทศการสอนวิชาอิสลามของผู้บริหารกับพฤติกรรมการสอนของครูสอนอิสลามศึกษานั้นมีความสัมพันธ์กัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

บือราเฮม มะยูโซ๊ะ (2528 : 153-173) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามโครงการสอนศาสนาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการนิเทศการศึกษา

2. ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานวิชาการสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏว่า ครูสอนศาสนาอิสลามขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการนำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรไปใช้ ขาดความรู้และทักษะในการเรียน การสอน ขาดความรู้และทักษะในการผลิตและใช้อุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา ขาด ความรู้และไม่เห็นความสำคัญของการสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตร ศึกษานิเทศก์ระดับอำเภอและ จังหวัดติดตามผลการใช้หลักสูตรน้อย โรงเรียนขาดเครื่องมือวัดผลวิชาอิสลามศึกษาที่มี ประสิทธิภาพ

สมบุญ จารูวรรณ (2531 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตร อิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2523 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส พบว่า

1. สภาพการใช้หลักสูตร วิทยาการอิสลามศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร อยู่ในระดับพอใช้ วิทยาการอิสลามศึกษาได้จัดหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ในห้องสมุดและจัดหาทำสื่อ การสอนโดยใช้เงินงบประมาณจากทางโรงเรียน จัดประชาสัมพันธ์การสอนวิชาอิสลามศึกษา โดย การออกพบปะผู้ปกครองในชุมชน การสอนส่วนใหญ่วิทยาการอิสลามศึกษาจะใช้วิธีการบรรยาย และการประเมินผลโดยวิธีการสังเกต สำหรับการนิเทศผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้นิเทศมากที่สุดด้วย วิธีการให้คำแนะนำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2. ปัญหาการใช้หลักสูตร วิทยาการอิสลามศึกษาส่วนใหญ่จะมีปัญหาว่าเนื้อหาใน หลักสูตรไม่สัมพันธ์กับเวลาเรียน บางชั้นจึงสอนไม่ทันตามแผนการสอนไม่มีห้องสำหรับจัดเป็น ห้องละหมาด โดยเฉพาะวิทยาการไม่มีทักษะในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กใช้ห้องสมุด ขาดทักษะในการสอนแบบอภิปรายกลุ่ม การแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม ขาดความรู้ในการออกข้อสอบ และมีความต้องการในการนิเทศให้มากขึ้น

สมบุญ จารูวรรณ (2537 : 40-41) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนวิชาอิสลามศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด นราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า ด้านการสอน วิทยาการอิสลามศึกษาขาดเทคนิคการสอนที่ สอดแทรกคุณธรรม เทคนิคการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ เทคนิคการสอนที่จะให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ เกิดความคิด ทักษะค่านิยม และการจัดการ ตามที่หลักสูตรกำหนด ยังสอนแบบ บรรยายอธิบายหรือบอกความรู้เป็นส่วนใหญ่ จำเป็นจะต้องส่งเสริมให้วิทยาการอิสลามศึกษา ค้นคว้าหาความรู้เพื่อเพิ่มทักษะในด้านเทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการศึกษาหา ความรู้จากเอกสารต่าง ๆ การสาธิตให้ดู การสังเกตการสอน หรือการสนทนาทางวิชาการกับ ผู้ทรงคุณวุฒิ และยังต้องการให้มีการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

จินตนา มากชู (2540 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การศึกษาการปฏิบัติการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา พบว่า

1. การปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานด้านการเรียนการสอน งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน งานนิเทศภายใน งานประชุมอบรมทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนงานวัดผลและประเมินผลและงานห้องสมุดอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียนลำดับการปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนจากมากไปหาน้อย คืองานห้องสมุด งานวัดผลและประเมินผล งานประชุมอบรมทางวิชาการ งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานด้านการเรียนการสอน งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ และงานนิเทศภายใน
2. ผู้บริหารโรงเรียน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการ โดยภาพรวมและงานด้านการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารโรงเรียน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็กปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการ โดยภาพรวมและงานวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ส่วนงานด้านการเรียนการสอนผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กปฏิบัติงานน้อยกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนงานด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่าง
3. ผู้บริหารโรงเรียน ที่มีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารโรงเรียนต่างกันปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน
4. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่าการปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการในงานด้านการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนและงานวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก งานห้องสมุดและงานประชุมอบรมทางวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้และงานนิเทศภายในอยู่ในระดับน้อย
5. ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเกี่ยวกับปัญหาโดยภาพรวมในการปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการในทุกองค์ประกอบ คือ โรงเรียนขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณในส่วนที่จะสนับสนุนการปฏิบัติงาน และผู้บริหารโรงเรียนบางส่วนยอมรับว่าไม่ค่อยมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการ และเสนอแนะไว้ว่า ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริหารโรงเรียนเข้ารับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการนิเทศงานวิชาการ ควรจัดสรรบุคลากร

ให้เพียงพอและตรงกับความต้องการของโรงเรียน และควรสนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยีทันสมัยอย่างทั่วถึงทุกโรงเรียน

จุไร ชูรักษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ในจังหวัดพัทลุง พบว่า

1. การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายตามทัศนะของครูผู้สอนโรงเรียนประถมศึกษา ปีการศึกษา 2539 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ อยู่ในระดับมาก การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนด้านการเรียนการสอน และด้านการจัดวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับปานกลาง

2. พฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครูผู้สอน ปีการศึกษา 2539 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พฤติกรรมการสอนด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน และด้านการสอนซ่อมเสริมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.6695 และเมื่อพิจารณาความแปรผันร่วมกันระหว่างการนิเทศภายในโรงเรียนกับพฤติกรรมการสอนของครูโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า การนิเทศภายในโรงเรียนมีความแปรผันร่วมกันอยู่ร้อยละ 44.82

4. ข้อเสนอแนะของครูผู้สอนเกี่ยวกับการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้มีดังนี้ ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายควรส่งเสริมให้ครูทำแผนการสอนก่อนทำการสอนและตรวจแผนการสอนอย่างสม่ำเสมอ และควรส่งเสริมให้ครูศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์หลักสูตรก่อนทำการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมการนิเทศการสอน สังเกตการสอน สาคิตการสอน และเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอและมีหลักฐานการนิเทศ ด้านการจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ควรจัดวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้ เพียงพอกับความต้องการของครู จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรส่งเสริม สนับสนุน และติดตามให้ครูวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและมีหลักฐาน ตลอดจนแนะนำครูให้มีความรู้ในการวัดผลและประเมินผล และการสร้างเครื่องมือ

วัดผลด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประชุมอบรมทางวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่

5. ปัญหาและอุปสรรคในการสอนของครูผู้สอน ปีการศึกษา 2539 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง รวบรวมได้ดังนี้ ครูผู้สอนไม่มีเวลาในการเตรียมการสอนล่วงหน้า จัดกิจกรรมได้ไม่ครบทุกชั้นตอน ไม่ได้ใช้สื่อในการสอนเนื่องจากสื่อมีไม่เพียงพอกับความต้องการ ไม่ได้จัดบรรยากาศในชั้นให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเนื่องจากขาดงบประมาณ ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวัดผลและประเมินผล และการสอนซ่อมเสริม

นงลักษณ์ หะยีมะสาและ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูสอนศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี พบว่า

1. ครูสอนศาสนาอิสลาม มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา โดยภาพรวม และรายด้านของการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร และการสนับสนุน และส่งเสริมการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของครูสอนศาสนาอิสลามที่มีความแตกต่างในด้านอายุ ด้านวุฒิการศึกษา และด้านประสบการณ์ในตำแหน่ง พบว่า

2.1 ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีอายุต่างกัน มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีอายุตั้งแต่ 32 ปีขึ้นไป มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ด้านการบริหารหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร แตกต่างจากครูสอนศาสนาอิสลามที่มีอายุตั้งแต่ 31 ปีลงมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ทั้งครูสอนศาสนาอิสลามที่มีอายุตั้งแต่ 31 ปีลงมา และตั้งแต่ 32 ปีขึ้นไป และมีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนด้านการบริหารหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูสอนศาสนาอิสลามที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า

ครูศาสนาอิสลามที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งต่างกัน มีระดับปัญหาการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาด้านการบริหารหลักสูตร และด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูศาสนาอิสลามในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี

ด้านการบริหารหลักสูตร เสนอให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับ จัดอบรมเพิ่มเติมในเรื่องการใช้หลักสูตรอิสลามศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการบริหารหลักสูตร

ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ให้ครูสอนศาสนาอิสลามทำความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ พฤติกรรมการสอน ต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง

ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร ให้มีการนิเทศภายในอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สนับสนุนสื่อการเรียนการสอน ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรทุกระดับ

บุญเสริม เพ็งหมาน (2541 : บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยะลา พบว่าความสามารถในการปฏิบัติงานวิชาการในองค์ประกอบทางด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน งานวัดผลและประเมินผล งานห้องสมุด งานนิเทศภายใน งานอบรมทางวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยะลา โดยภาพรวมและแต่ละรายขององค์ประกอบอยู่ในระดับปานกลาง

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

วิลเลียม(William, 1969 อ้างถึงใน นงลักษณ์ หะยีมะสาและ, 2540 : 66) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ การสอนศาสนาในวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา” เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการสอนศาสนาในวิชาสังคมศึกษา ในระดับชั้นมัธยมศึกษา และเสนอแนะการสอนศาสนาที่เกี่ยวข้องกับประวัติหรือวัฒนธรรมของโลก พบว่า ผลการวิจัยสามารถเป็นแนวทางสำหรับวิธีสอนการเรียนการสอนศาสนาและสืบสวน สอบสวน (Inquiry Centered Methods) ในการสอนศาสนานั้น ครูควรพยายามค้นหาวิธีการส่งเสริมกระตุ้นให้ผู้เรียนช่วยกันตั้งกฎเกณฑ์อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับศาสนาที่มีผู้นับถือในสังคม และควรหลีกเลี่ยงที่จะประเมินผล

เจอร์รัน (Jeran, 1975 : 694-695) ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทที่คาดหวังของผู้ทำการนิเทศในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า

1. การให้ความช่วยเหลือแก่ครูเป็นบริการที่ต้องมาก่อนสิ่งอื่น
2. ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์เห็นความสำคัญของบทบาทผู้นิเทศในการวางแผนเกี่ยวกับนักเรียนและคณะครู
3. ครูใหญ่มีความเห็นว่า การพบปะผู้นิเทศเป็นสิ่งสำคัญมากเพื่อจะได้ปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน
4. ครูให้ความสำคัญต่อผู้นิเทศในการเสริมสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอน

คอลลี และเอพท์ (Collie and Apt, 1978 อ้างถึงใน นงลักษณ์ หะยิมะและ, 2540 : 64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อวิชาศาสนศึกษา” โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจทัศนคติของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ที่มีต่อวิชา ศาสนศึกษา พบว่าเมื่อนักเรียนเรียนจบรายวิชาจริยศึกษาแล้ว มีความรู้สึกต่อครูผู้สอนว่ามีเหตุผลดีและให้ความเป็นธรรม แต่ในขณะที่เดียวกันก็มีเรื่องที่จะต้องปรับปรุง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศในห้องเรียน สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาอื่นที่มีใช่ศาสนาคริสต์หรือผู้ที่ไม่นับถือศาสนาใด ๆ เลย เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้สึกสบายใจขึ้น วิชาศาสนศึกษาช่วยให้นักเรียนเกิดความเคารพและเชื่อถือความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ มากขึ้นกว่าเดิม และมีความเข้าใจในศาสนาประเพณีได้ดีขึ้นกว่าเดิมเนื่องมาจากการเรียนวิชานี้ นอกจากนั้นยังช่วยให้มีค่านิยมทางศีลธรรมและมีจิตใจสูงขึ้น อีกด้วย อีกประการหนึ่งโรงเรียนของรัฐบาลควรมีการจัดการสอนเกี่ยวกับวิชาศาสนศึกษา จากการสำรวจครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนรู้สึกว่าการศึกษาศาสนศึกษาสามารถสร้างค่านิยมที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นกับตนเองอีกด้วย

เวน (Wayne, 1980 : 1293-A) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้บทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ประถมศึกษา พบว่า

1. ในด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีความสำคัญสูง ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน การแนะแนว งานบริหาร งานวิชาการและงานนิเทศภายใน
2. งานนิเทศภายในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบคือครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่
3. เวลาที่ใช้ทำงานมากที่สุดคืองานนิเทศภายในงานเกี่ยวกับหลักสูตรงานการสอนและงานแนะแนว
4. เทคนิคที่ใช้ได้ผลได้แก่ วิธีเยี่ยมชั้นเรียน การประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีที่ได้ผลน้อยที่สุด คือวิธีใช้เอกสาร

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวนี้ จะเห็นได้ว่าการนิเทศการสอนภายในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศการสอนวิชาอิสลามศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงที่ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติทั้งในด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการพัฒนาครูผู้สอน เพื่อให้ครูปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาพฤติกรรมการสอนของตนเอง ทั้งในการเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และการวัดผลและประเมินผลให้ดีขึ้น ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียน จึงต้องดำเนินการนิเทศการสอนในโรงเรียนให้เป็นระบบ ต่อเนื่อง และมีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการสอนของครูและคุณภาพของนักเรียนต่อไป